

**TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A
PEDAGOGICKÁ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

LIBEREC 2011

BC. VĚRA ENGELOVÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor (kombinace): Učitelství odborných předmětů

PŘEDSTAVY DOSPÍVAJÍCÍCH O
PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH, LÁSCÉ,
SEXUALITĚ A MANŽELSTVÍ
ADOLESCENTS' IDEAS ABOUT PARTNER
RELATIONSHIPS, LOVE, SEXUALITY AND
MARRIAGE

Bakalářská práce: 10-FP-KPP– 57

Autor:

Bc. Věra ENGELOVÁ

Podpis:

.....

Adresa:

Okružní 2

466 01, Jablonec nad Nisou

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
70	18	3	8	31	1

V Liberci dne: 7. 12. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra pedagogiky a psychologie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Věru Engelovou

studijní obor (kombinace): Učitelství odborných předmětů

Název BP: **Představy dospívajících o partnerských vztazích, lásce, sexualitě a manželství**

Název BP v angličtině: **Adolescents' ideas about partner relationships, love, sexuality and marriage**

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková

Konzultant:

Termín odevzdání: prosinec 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 11. 10. 2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (kandidát): Engelova Věra

Datum: 16. 3. 2011

Podpis: Engel

Název BP: PŘEDSTAVY DOSPÍVAJÍCÍCH O PARTNERSKÝCH VZTAZÍCH, LÁSCĚ, SEXUALITĚ A MANŽELSTVÍ

Vedoucí práce: PhDr. Jitka Josífková

Cíl: Zjistit představy dospívajících středoškoláků o partnerských vztazích, lásce a sexualitě a diagnostikovat jejich preference typů soužití.

Požadavky: 1. Prostudování odborné literatury
2. Konzultace s vedoucí práce
3. Konstrukce dotazníku
4. Provedení předvýzkumu a průzkumu

Metody: Dotazníkové šetření

Literatura: JANOŠOVÁ, Pavlína. Dívčí a chlapecká identita : vývoj a úskalí. Vyd. 1. Praha : Grada, 2008. 285 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2284-9 (brož.).
LANGMEIER, Josef - LANGMEIER, Miloš - KREJČÍŘOVÁ, Dana. Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie. 2. vyd. Praha : H & H, 2002. 132 s. ISBN 80-7319-016-8 (brož.).
OAKLEY, Ann. Pohlaví, gender a společnost. Vyd. 1. Praha : Portál, 2000. 171 s. ISBN 80-7178-403-6 (brož.).
Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. Vyd. 1. Praha : Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. Studie ; sv. 24. ISBN 80-85850-87-7 (brož.).
ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem : [vývojová psychologie] : přepracované vydání. Vyd. 2. Praha : Portál, 2006, c2004. 390 s. ISBN 80-7367-124-7 (váz.).
Vztahy v dospívání. Vyd. 1. Brno : Barister & Principal, 2006. 196 s. ISBN 80-7364-034-1 (váz.).
SOUDKOVÁ, Miluše. O zdravých vztazích mezi lidmi : přátelství a manželství. 1. vyd. Brno : Doplněk, 2006. 152 s. ISBN 80-7239-196-8 (brož.).

Čestné prohlášení

Název práce: Představy dospívajících o partnerských vztazích, lásce, sexualitě a manželství
Jméno a příjmení autora: Věra Engelová
Osobní číslo: P090001219

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 7. 12. 2011

Věra Engelová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí bakalářské práce paní PhDr. Jitce Josífkové za odborné vedení, předané rady a trpělivost při zpracování mé bakalářské práce. Děkuji dále své rodině, předně svému manželovi, za podporu v průběhu celého mého studia.

ANOTACE

Tato bakalářská práce se zabývá představami dospívajících o partnerství, lásce a sexualitě. Velká část je věnována tématu utváření partnerských vztahů a otázce, jaké typy soužití někteří středoškoláci preferují. V další části práce bylo cílem porovnat dřívější výzkumy o představách adolescentů nebo mladých lidí na partnerské vztahy s těmi nynějšími. Nalézt případné spojení mezi jejich představami a rodinným prostředím. Jedná se o jakousi sondu do současných představ dospívajících na typy soužití, názory na manželství, první zkušenosti s pohlavním stykem a jak si představují svůj život, až jim bude 30 let.

KLÍČOVÁ SLOVA:

Sexualita, dospívání, adolescence, láska, partnerské vztahy, manželství.

ANNOTATION

This thesis deals with adolescents' perceptions of partnership, love and sexuality. A large part is devoted to the topics of partnership formation and the question of what types of co-existence do some of high school students prefer. The goal of the following part of the thesis was to compare previous researches on perceptions of adolescents or young people in partnership with present ones and to find any connection to family environment. It is a kind of probe into current ideas of adolescents about types of coexistence, their opinions on marriage, the first experience with sexual intercourse and how they imagine their lives in their thirties.

KEY WORDS:

Sexuality, adolescence, love, relationships, marriage.

Obsah

1.	ÚVOD.....	10
2.	MEZILIDSKÉ VZTAHY	12
2.1.	Láska.....	12
2.2.	Sexualita	13
2.3.	Typy soužití	14
2.3.1.	Manželství	14
2.3.2.	Nesezdané soužití	17
2.3.3.	Volný vztah	19
2.3.4.	Mingles	19
2.3.5.	Singles	20
2.4.	Rozpad vztahu	20
2.4.1.	Rozchod.....	20
2.4.2.	Rozvod.....	21
2.5.	Vliv kvality partnerského vztahu rodičů na děti.....	23
3.	OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ	25
5.1.	Fáze dospívání	25
3.1.1.	Fáze pubescence	26
3.1.2.	Fáze adolescence	26
5.2.	Obecná charakteristika	27
5.2.1.	Biologické změny	27
5.2.2.	Psychické změny	28
5.2.3.	Sociální změny	29
6.	VZTAHY V DOSPÍVÁNÍ	31
6.1.	Sebepojetí (vztah k sobě samému)	31
6.2.	Vztahy k ostatním.....	33
6.2.1.	Vztahy s rodiči.....	33
6.2.2.	Vztahy s ostatními dospělými.....	34
6.2.3.	Vztahy se sourozenci	35
6.2.4.	Vrstevnické skupiny	35
6.2.5.	Přátelské vztahy	37
6.2.6.	Romantické a partnerské vztahy.....	37
7.	SEXUALITA V OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	39
8.	SONDA DO PŘEDSTAV SOUČASNÝCH STŘEDOŠKOLÁKŮ	41

8.1.	Cíl průzkumu	41
8.2.	Metody průzkumu	41
8.3.	Výsledky průzkumu.....	43
8.3.1.	Zjištěné demografické údaje.....	43
8.3.2.	Rodinné prostředí dospívajícího	46
8.3.3.	První pohlavní styk	49
8.3.4.	Představy o partnerovi, budoucnosti a typu vztahu	52
8.4.	Zajímavé souvislosti u některých představ dospívajícího a jeho rodinného prostředí, víry v boha.....	57
8.5.	Porovnání výsledků s dřívějšími průzkumy	58
9.	ZÁVĚR.....	62
10.	POUŽITÉ ZDROJE.....	63
11.	SEZNAM OBRÁZKŮ	65
12.	SEZNAM TABULEK	65
13.	SEZNAM GRAFŮ	66
14.	PŘÍLOHY	67

Seznam použitých zkratek

VŠ	vysoká škola
SŠ	střední škola
%	procento
např.	například
tzv.	tak zvaně

1. ÚVOD

Pokud dva mladí lidé chtěli spolu dříve založit rodinu, byl sňatek jakýsi standart a samozřejmost. Ještě dříve i předmanželský sex byl až odsuzován. V dnešní době naopak je běžné, že mladí lidé spolu začínají bydlet bez uzavření manželství a předmanželský sex je samozřejmostí. Navíc každá dospívající generace se nachází v jiné společenské a ekonomické situaci, jejich představy a postoje jsou formovány jinými vnějšími vlivy či ideály, jejich realita běžného života je různá. Utváří si své vlastní představy o budoucnosti a životní plány, které zahrnují i způsob rodinného života. Nyní se již nikdo nediví tomu, když dva lidé spolu žijí bez svazku, ani když čekají nebo už mají děti. Většinou i starší generace chápe, že stát spolu před oltářem a výměna snubních prstenů není to hlavní či zásadní, co pro svůj vztah dva potřebují. Na druhou stranu nedávne průzkumy mezi mladými svobodnými prokazují, že realita a naopak názory či představy jsou každý trochu někde jinde. Údajně jen asi necelých 10 % dotazovaných by život se stálým partnerem bez prstýnků zvolilo, ostatní drtivá většina preferuje manželství. Brát se tedy nejspíš chtějí, ale jen ne hned. Odkládají sňatek i někdy desítky let. Možná protože vdávat a ženit se zkrátka není třeba, dříve to byl jediný způsob jak být spolu. Například koleje vysokoškolských studentů byly pouze manželské a nikoliv partnerské. I řada hotelů ubytovala na jednom pokoji pouze manželské páry a existovaly rovněž manželské půjčky, které dříve byly nepostradatelné. Život bez písemného stvrzení byl vnímán přinejmenším za zvláštní, zatímco dnes je běžný a brán jako normální. Jaké typy soužití tedy preferují a jaké mají představy o lásce a sexualitě dnešní dospívající?

V rámci této práce je především v teoretické části pojednáno o partnerských vztazích, lásce, sexualitě a jejich utváření. Poté je zde přiblíženo období dospívání vůbec, o jaké období v životě člověka se jedná, jaké projevy po všech směrech zahrnuje a čím je charakteristické. Následuje bližší vysvětlení typů partnerských vztahů, jejich několik, nejsou jen páry sezdané či nesezdané. Stěžejní bylo zjistit, jaké představy mají někteří dospívající na střední škole o partnerských vztazích a jak si představují svůj rodinný život za deset let. Porovnat dřívější představy adolescentů na partnerské vztahy se současnými, a zdali je i případná souvislost s prostředím v rodině. Jedná se tedy hlavně o sondu do současných představ mladých lidí o partnerských vztazích, preference typu soužití v jejich

dospělosti a výsledky jsou porovnány s výsledky starších dostupných průzkumů. Vysledování některých souvislostí s rodinným prostředím. Vztah rodičů a složení rodiny, s kterou žijí v trvalém bydlišti. Velikost jejich obce, typ střední školy a případné víra v boha.

Dílčí cíle bakalářské práce jsou:

- Vysvětlit mezilidské vztahy a pojmy láska, sexualita a konkrétní typy vztahů.
- Popsat etapu dospívání a její obecnou charakteristiku. Změny biologické, psychické a sociální.
- Nastínit typy vztahů v dospívání.
- Provést sondu do představ současných dospívajících o partnerských vztazích a porovnat s dostupnými dřívějšími výzkumy.

2. MEZILIDSKÉ VZTAHY

Vztah je nadřazen všem dalším věcem v této práci, proto si ho zde přiblížíme a rozebereme. Co vlastně ve své podstatě znamená.

Pojmem vztah se rozumí obecná vlastnost nějakého subjektu, který se váže k subjektu jinému. Tahle vazba může v praxi nabývat nejrůznějších podob a vždy záleží na dalších okolnostech a podmínkách její existence. Všeobecně se může jednat buďto o vazbu působící jednostranně nebo v lepším případě oboustranně. Vztahy mezi lidmi neboli vztahy mezilidské nabývají různých podob, od vztahů negativních přes vztahy neutrální či nedefinovatelné až po vztahy výborné tedy pozitivní. I mezi lidmi mohou působit vztahy jednostranné či oboustranné. Jednostranným vztahem mezi lidmi je například platonická láska. Pozitivní vztah bývá přátelství a závist či nenávist je naopak vztah negativní. Sexuální vztah může být základem manželství nebo trvalého partnerství. Mezilidské vztahy se s ubíhajícím časem přirozeně mění. [4]

2.1. Láska

Označuje silný pocit či vztah sdělující velké osobní zaujetí a sympatie k nějakému subjektu, tak lze charakterizovat lásku. V češtině však může mít další významy. V první řadě se láskou označuje důležitý osobní vztah dvou lidí. Ale také například láska k vlasti nebo k určitému zeměpisnému, společenskému, ekonomickému, politickému a kulturnímu prostředí, v němž národ existuje. Odborně zvané patriotismus či jednoduše vlastenectví. V náboženském pojetí je láska samotná podstata veškerého bytí, protože přeci „Bůh je láska“. Poněvadž používáme výrazy typu „milovat se“ či u prostituce „prodejná láska“, lze také láskou označovat pohlavní styk. Nebo spokojenost nad chvílí zábavy, to vystihuje například slovní obrat „miluji ten pořad“. Z filozofického hlediska může být láska i lidskou ctností při ohodnocení, že se někdo chová ke všem s láskou. [4]

Láska je pro svůj velký psychologický význam oblíbeným námětem v umění, takže v knihách, filmech, divadelních hrách i písních. Symbolem pro lásku je srdce, hrdličky (obrázek 1), popřípadě obrázek líbající se dvojice. Mezi svátky lásky se řadí 14. únor a 1.

květen. Oslava 14. února, jako svátek lásky, pochází z anglosaských zemí, je to den sv. Valentýna. V českých zemích je za svátek zamilovaných a lásky také pokládán 1. květen, jinak zván 1. máj. [4]

Obrázek 1 - Typický symbol pro lásku [17]

2.2. Sexualita

Dalším pojmem, kterým se v této práci zabýváme, je sexualita. V češtině označuje sexualita v prvé řadě souhrn jevů a znaků vyplývajících z pohlavních rozdílů. Podle slovníku cizích slov se pod pojmem sexualita skrývá pohlavnost, pohlavní život, pohlavní pud a též fyzické vztahy mezi mužem a ženou. V užším pojetí zahrnuje pouze genitální a orgasmické aktivity, jednoduše sex. V anglickém jazyce má slovo sex dva významy, překládá se jako pohlaví či pohlavní styk, sexualita. Vztahuje se jednak na pohlavní rozdíl mezi muži a ženami, pak také na způsob chování v pohlavním životě. Širší definicí je projev pohlavní rozdílnosti, které s Erótem, erotickou slastí ani pohlavním rozmnožováním přímo nesouvisí. Sexualita je oblast, ve které bývá nejvíce bloků a tabu. Prvotní pohled na sexualitu vzniká během raného vývoje a utváří se na základě výchovy. Pohled ovlivňuje mnoho aspektů při výchově. Například jestli byl sex v rodině tabuizován nebo se o něm naopak otevřeně hovořilo. Vliv má také míra projevů vzájemné něhy rodičů, zdali se třeba líbali a drželi za ruce. Jejich postoj k první menstruaci, k masturbaci a podobně. [11, 24, 26]

K sexualitě patří anatomické, hormonální a reprodukční rozdíly mezi mužem a ženou. Jedná se o souhrn projevů chování a citění, respektive reaktivity. Tato reaktivita, tedy dispozice, je k určitému chování a citění vyplývající z tělesných i psychických rozdílů mezi pohlavími, včetně reprodukčních jevů a aktivit. Pod pojem sexuality se zpravidla

zahrnují erotické projevy a chování i tehdy, nejsou-li pohlavně specifické. Erotika či erotický je původem z řeckého Eros, což znamená láska a touha. Eros je jménem starořeckého boha lásky, vyobrazen jako nahý chlapec s malými andělskými křídli, držící luk se smyslem střílet šípy do lidí ke vzniku a probuzení zamilovanosti. Někdy se používá výraz erotika jako synonymum pojmu sexualita, ale je spíše jenom jeho součástí. Sexualita zahrnuje též rozdílné sociální role. [11]

Po biologické stránce sexualita slouží především k plození dětí. Její rozmnožovací funkcí je zachování lidského rodu. Již psycholog Sigmund Freud přišel s myšlenkou, že hybnou silou lidského jednání jsou 2 základní pudy a to pud sexuální a pud smrti. V narušeném vývoji sexuality spatřoval Freud původ neurotických poruch. Zmiňuje, že sexuální pudy mají nejprve podporu v pudech sebezáchovy a až později se od nich odpoutají a fungují samostatně. [14]

Sexualita nemá jen biologickou funkci, její psychologická funkce je významným aspektem vztahu dvou lidí. Sex mezi partnery je projevem vzájemné lásky a něhy, prohlubuje intimitu, vzájemnou důvěru a blízkost. Funguje ale také opačně jako jakýsi indikátor lásky a blízkosti ve vztahu. Pokud přestane fungovat nebo partnery přestane sex bavit, často hledají řešení mimo vztah. [4]

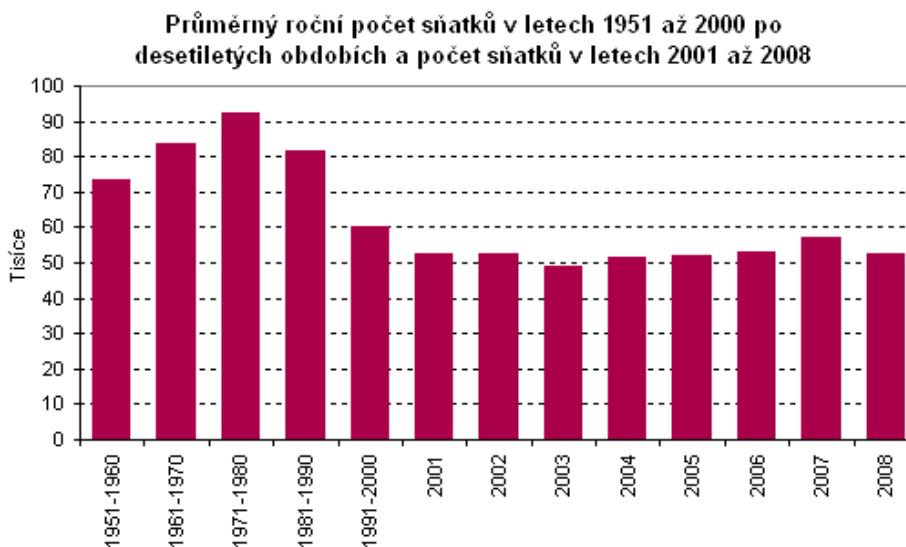
2.3. Typy soužití

Vztahů či typů soužití je samozřejmě víc, a poněvadž se zaměřujeme na představy dospívajících o vztazích, jsou zde vypsány základní druhy partnerských vztahů. Manželství, vztah s jasnými pravidly daný zákonem. Soužití nesezdané, volný vztah a novodobý vztah mingles, pojem singles.

2.3.1. Manželství

Tradiční rodina je vlastně soužití počínající svatbou, kdy dva mají společnou domácnost a děti. Dříve se navíc ctíl model otce jako hlava rodiny a ženy, která

obstarávala domácnost a starala se o děti. Z praktické stránky lidé manželstvím získávají i finanční jistotu a jistou právní záštitu jejich majetku, hlavním cílem pak je zabezpečit děti a kvalitně je vychovat. Z citového hlediska se sňatkem tyto potřeby a emoce naplňují. Od začátku devadesátých let minulého století se počet sňatků u nás výrazně snížil, pohybuje se v počtu něco málo přes 50 tisíc sňatků za rok, přičemž roku 2003 zaznamenal Český statistický úřad historicky nejnižší počet uzavření manželství od 1. světové války – 48 943. [30]

Graf 1 - Počet manželství uzavíraných v ČR 1995 – 2008 [30]

Manželství má jasnější pravidla než soužití bez sňatku a to nese lepší pocit bezpečí. Spojuje je i většinou společné příjmení a to sebou nese pocit, že jsou víc jako my a nejen já a ty. Podle zákona o rodině pak není možné, aby manželství uzavřel nezletilý, tedy mladší osmnácti let. Výjimkou jsou nezletilí starší šestnácti let, kdy uzavření manželství může povolit soud, ovšem jen na základě důležitých skutečností. Ten, kdo by chtěl uzavřít manželství, musí ale kromě fyziologické vyspělosti dosáhnout také morální vyspělosti. Zákon předpokládá, že partneři uzavírají manželství na základě jejich dobrovolného rozhodnutí. Zákon počítá s tím, že snoubenci uzavírají manželství proto, aby vytvořili pevný, harmonický a trvalý životní svazek. [15]

Manželství je institucí sociální a právní, tvoří legislativní základ pro rodinu. V závislosti na kultuře se mohou lišit tradice manželského obřadu, práva a povinnosti v manželství. S tím souvisí i způsob výběru partnera, počet a pohlaví partnerů i právo

vstoupit do manželství. Dlouhodobě je ekonomicky, právně, nábožensky a sociálně manželství uznáváno jako primární společenská instituce pro výchovu dětí. [15]

a) Vznik a způsoby uzavření manželství:

V České republice je manželství uzavíráno dobrovolně dvěma lidmi opačného pohlaví v zásadě s trvalým soužitím a vzniká sňatkem. Sňatek je zákonem stanovený způsob. Jeho hlavním účelem je dle zákona založení rodiny a řádná výchova dětí, tedy biologická a výchovná funkce. Jde o institut veřejného práva a podle zákona o rodině mají oba, muž a žena, v manželství stejná práva a zároveň stejné povinnosti. Mezi jejich povinnosti patří žít společně, být si věrni, navzájem si pomáhat a respektovat se. Další povinností manželů je společná péče o děti a vytváření zdravého rodinného prostředí. Při uspokojování potřeb rodiny zákon dává manželům povinnost, aby pečovali o rodinu podle svých možností a schopností. Nezáleží na tom, zda se jedná o osobní péči o děti a domácnost nebo poskytnutí finančních prostředků na náklady společné domácnosti. [15]

Manželství lze uzavřít dle současného českého práva dvěma způsoby. Občanským neboli civilním sňatkem a sňatkem církevním. Sňatek čili svatba, je obřad složený ze zákona předepsaných rituálů a tradičních zvyklostí. Žena vstupující do manželství je označována jako nevěsta a muž jako ženich.

Občanský (civilní) sňatek je prohlášením o uzavření manželství orgánem státu. Tím může být obecní úřad pověřený vést matriky. Úřad, který plní jeho funkci, tedy matriční úřad. Případně i nematriční obecní úřad, pokud jeden ze snoubenců v jeho správním obvodu má trvalý pobyt. Manželství se uzavírá v místě určeném úřadem pro konání slavnostních obřadů. Uzavřít manželství na kterémkoli vhodném místě může povolit matriční úřad, do jehož správního obvodu toto místo spadá. Takovým místem může být i například park, knihovna či dno přehrady. V případě sňatku v cizině může být orgánem zastupitelský úřad České republiky. Pokud je život jednoho ze snoubenců přímo ohrožen, může prohlášení snoubenců přijmout i kapitán lodi plující pod vlajkou České republiky, kapitán letadla registrovaného v České republice a velitel vojenské jednotky České republiky v zahraničí. [15]

Církevním sňatkem je manželství uzavíráno před orgánem registrované církve nebo náboženské společnosti. Manželství se uzavírá v místě určeném předpisy církve nebo náboženské společnosti pro náboženské obřady či náboženské úkony. Zpravidla v kostele,

eventuelně kapli. Úředně platným je církevní sňatek od novelizace zákona o rodině z roku 1992. Církevní orgán je povinen do tří pracovních dnů doručit protokol o uzavření manželství s uvedením skutečností dle matričního zákona příslušnému matričnímu úřadu, v jehož obvodu bylo manželství uzavřeno. [15]

Bez ohledu na způsob sňatku manželství vzniká přesně okamžikem souhlasného prohlášení muže a ženy, že spolu do manželství vstupují. Po uzavření občanského sňatku lze podstoupit i církevní obřad, ale bez účinků uzavření manželství. Naopak po uzavření církevního sňatku nelze uzavřít sňatek občanský, neboť takový svazek již nabyt práv a povinností daných zákonem. [15]

b) Zánik manželství:

Zákon nezapomíná také na možnost zániku manželství. Důvodem zániku manželství je úmrtí jednoho z manželů nebo prohlášení za mrtvého. Pokud jde o zrušení manželství, tedy rozvod, musí se prokázat u soudu, že je manželství nefunkční. Mělo by k tomuto úkonu docházet, jen když se dá společensky odůvodnit. V otázce rozvodů ale můžeme z legislativního pohledu pozorovat větší liberalizaci, neboť rozvést manželství je čím dál snadnější záležitostí. Pokud partneři nemají žádné děti a nemají spory o majetek, o rozchodu se dohodli, soud dále nezkoumá důvody a manžele rozvede. To je prudký vývoj od konce 1. světové války, kdy byly rozvody poprvé v našich zemích legální. [15]

2.3.2. Nesezdané soužití

Obecně za nesezdané soužití se pokládá takový vztah, kdy mladý pár spolu bydlí ve společné domácnosti, většinou spolu i hospodaří, ale neuzavřeli manželství. Partneři tedy spolu žijí, často mají dítě či děti, ale nemají svůj vztah potvrzen úředně, nejsou tedy spolu sezdání. Někdy se také takovému vztahu říká, že spolu žijí „na hromádce“ nebo „na psí knížku“. Nicméně nesezdané soužití většina lidí také chápe jen jako přechodný stav, který stejně, ať z důvodu těhotenství, jednou posvětit sňatkem. Občas je takový život s partnerem, pokud dříve či později budou sezdáni, nazýván jako „na zkoušku“. V podstatě tento „stav, kdy spolu dvojice partnerů žije v sexuální vztahu, aniž jsou manželi“ a zároveň spolu sdílí jednu domácnost, se označuje jako kohabitace (Giddens, 1999 str. 179). Kohabitace je

tedy nesezdané soužití muže a ženy. Mladí lidé jakoby experimentují se svým vztahem. Nejde ale přitom o jejich konečné rozhodnutí, že by se právě současný partner měl stát jejich manželem nebo manželkou. Partneři mnohdy chtějí vyzkoušet, zda je jejich vztah odolný natolik, aby mohli spolu vstoupit do manželství. Hamplová označuje kvalitní partnerský vztah za jednu z obecných podmínek odpovědného rodičovství. Zastává názor, že kvalitní partnerský vztah je „*dostatečně dlouhá známost s partnerem, kvalita společného života ověřená společným bydlením a hospodařením před sňatkem.*“ (Hamplová, 2000 str. 82). Pro některé páry může být kohabitace cílem, pro většinu z nich je to však jen přechodná fáze před tím, než vstoupí do manželství. [19, 20]

Dnešní mladou svobodnou generací je nesezdané soužití přijímáno a obecně vybíráno jako přijatelný styl života obvykle jen na nějaký čas. Skoro 70 % mladistvých tento způsob soužití vnímá jako vhodný před uzavřením sňatku a jen zhruba 10 % nepředpokládá, že by vůbec někdy uzavřela manželství. Nejčastěji je nesezdané soužití u mladých svobodných lidí okolo 25 roku jejich věku a průměrná délka je obvykle dva roky. Většina jedinců před společným bydlením spolu má partnerský vztah přibližně okolo jednoho roku. [19]

O tom, jaké právní důsledky tento vztah s sebou přináší, ví však jen někteří. Rovněž důvody tohoto jednání nejsou u všech dvojic stejné. Jedni volí tuto možnost, že v případě rozchodu, následuje celkem snadné a okamžité ukončení soužití, jiní jsou vedeni obavami o majetek. Skutečnost, že si své „ano“ neřekli před státním orgánem či zástupcem církve, však ještě neznamená, že se na jejich postavení nevztahuje žádný paragraf. Náš právní řád se snaží chránit práva a připomínat povinnost i těm, které sice nepojí pouto manželské, ale zato citové a později možná i majetkové. V této oblasti se nejčastěji využívá pojmenování druh družka. Druh a družka jsou zahrnuti mezi osoby blízké, jejichž vzájemný poměr je podobný rodinnému. Majetku, který si partneři kupovali společně, se stávají jejími podílovými spoluvlastníky. [15]

2.3.3. Volný vztah

Jedná se o vztah, založeném na pouhém uspokojení sexuálních tužeb bez většího pouta a ti dva od sebe nic víc neočekávají. Nazýván jako volný, protože partneři od sebe většinou nepožadují věrnost a mnohdy nevnímají tento vztah ani na dlouhou dobu.

Volný vztah může mít více pravidel, dle toho jaké si je ve vztahu oba domluví. Jedni vyznávají sexuální svobodu se vším všudy, takže se nebojí i nezávazných dobrodružství s jinými včetně pohlavního styku, někteří však trvají na tom, že po fyzické stránce si zůstanou věrni. Kombinací je mnoho. Podstatou hlavně a především zůstává nezávaznost. [31]

2.3.4. Mingles

Pojem mingles pochází z USA a Velké Británie, v překladu znamená anglické slovo mingle prolínání nebo mísení. Původ tohoto pojmenování je ale zkratkou pro married but single, a přeložením získáme ženatý/vdaná, ale svobodný/á. Výjimkou mezi nimi tak nejsou ani sezdané páry. Jediným tabu je pro ně pouze společná domácnost. Každý v takovém to páru si udržuje domácnost vlastní a své zájmy. S druhým partnerem do budoucna většinou počítají, ale chtějí si udržet nezávislost. Toto soužití se údajně rozšířilo i pro jistou emancipaci žen, které mají svou kariéru a dovedou vydělat peníze i lépe než muž. Může to být i vztah na dálku, kdy se mohou střídát a určovat si, u koho budou trávit společně jejich volný čas. Mnohdy pak dojde nakonec k tomu, že si založí společnou domácnost. [31]

Tento vztah může mít několik variant. Oddělené bydlení a obecně vlastní soukromí obou aktérů. Pár v pozdějším věku, kdy se dva scházejí například jednou za dva týdny. Udržování partnerského odstupu, dvě domácnosti a dočasné scházení se s partnerem mnohdy bývá i s ohledem na děti z předchozího vztahu, které mohou nového partnera vnímat jako nezvaného hosta. [31]

2.3.5. Singles

Zde se v podstatě nejedná o žádný vztah, ale singles se nazývají lidé, kteří dobrovolně či nedobrovolně žijí sami. Stále jich přibývá, což odborníci vysvětlují tím, že dnešní generace klade velký důraz na individualismus, má vysoké nároky a neumí dělat kompromisy. Anglické slovo single znamená svobodný a jediný. [31]

V této kategorii jsou především mladí lidé ve věku 25 až 40 let a rozvíjí jiné než rodinné životní cíle. Rozhodli se žít sami a bez partnera, aby například mohli budovat kariéru, případně cestovat. V češtině zatím pro anglický termín singles není odpovídající ekvivalent, lze přeložit jako nezadaní nebo bydlící sami. Sociolog Možný používá pojmenování „dobrovolná nepárovost“. Někdy je v českém jazyce užíván pro dlouhodobě svobodného muže výraz „starý mládenec“, v anglickém jazyce pak bachelor. V češtině pojmenováním „stará panna“ či také jednoduše „slečna“ nazýváme starší svobodnou ženu a v angličtině je to bachelorette. [31]

2.4. Rozpad vztahu

Mnoho vztahů se rozpadá, což dokazují jednak data ze statistik a mnoho sociologických výzkumů, ale i zkušenosti lidí. To ovšem inspiruje sociology či psychology hledat zákonitosti a obecné jevy na konci vztahů. Jak právě ukazují statistiky, je v nejvíce případech příčina rozpadu vztahu nejasná. To jinými slovy lze vnímat tak, že partneři neví a ani tedy nejsou schopni vysvětlit důvody vedoucí k rozpadu jejich vztahu. Za touto neurčitostí se může skrývat odcizení, různé zájmy partnerů, pocity, že si už více vzájemně nerozumí a mnoho podobných nekonkrétních důvodů.

2.4.1 Rozchod

Rozchod mezi partnery mívá bolestivý a nepříjemný průběh. To, co z počátku může vypadat jako nejlepší řešení, jenž uleví od případných hádek a neshod, se s delším

časovým odstupem může jevit opačně. I u rozchodů totiž mnohdy dochází k dělení nejen společných financí, nemovitostí či možných dluhů, ale často jsou vedeny i spory v péči o dítě. Bolestnost rozchodů závisí především na míře investice do vztahu. Čím víc partneři do vztahu investovali, tím více je rozchod bolí a tím více se pochopitelně při rozchodu chovají emotivně. Největší investicí jsou samozřejmě společné děti, ale i společný majetek – byt či podnikání, dokáže hodně potrápit.

Jak uvádí ve své knize Giddens (1999 str. 165), socioložka Diane Vaughanová ve své studii zjišťuje, že vždy je ve vztahu jeden partner méně spokojen. Tento se pak začíná postupně oddalovat od partnera a stává se z něj většinou „iniciátor“ rozchodu. Dříve než jej napadne samotná myšlenka rozchodu, má snahu přeměnit svého partnera, převychovat jej v jeho chování a zájmech. Při nezdaru této snahy začínají partneři navzájem vnímat jen partnerovy nedostatky a soustředí se jen na to, co jim na partnerovi vadí. Radí se často se svými přáteli, zda mají vztah zachránit nebo ukončit, dodávají si odvahu a jistotu, že se rozhodli správně. [20]

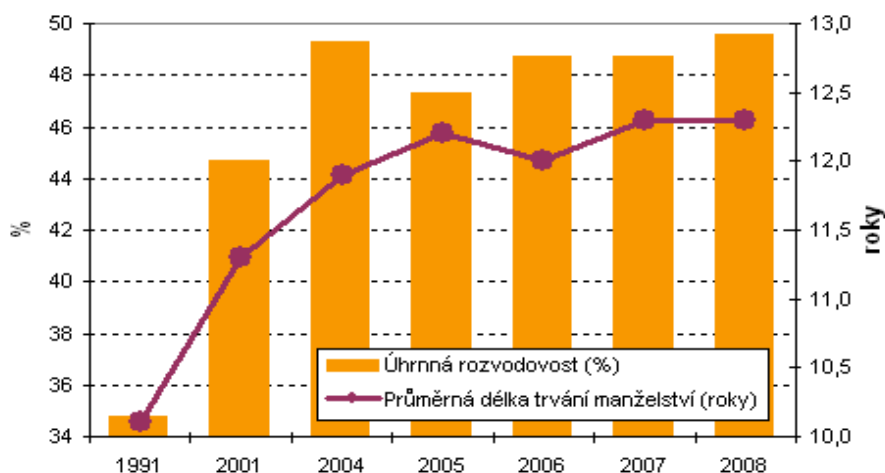
Většinou než dojde k úplnému fyzickému odloučení partnerů, objevují se varovné příznaky označované jako sociální separace. K těm patří to, že alespoň jeden z partnerů dává velkou váhu hledání nového životního stylu, zajímá se o nové koníčky, vyhledává nové přátele a pohybuje se v prostředí, které je druhému partnerovi cizí. Mezi partnery vyprchává vzájemné svěřování, vytrácí se důvěrnosti i vzájemné naslouchání a objevují se vedlejší milenecké vztahy. [20]

2.4.2. Rozvod

Zda je rozvod nutný, bývá ponecháno na úvaze soudu. Podle zákona o rodině „*soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere přitom v úvahu příčiny rozvratu manželství.*“ [15]

Ze zákona manželé nemohou být rozvedeni, pokud by to bylo v rozporu se zájmy jejich nezletilých dětí. Data z Českého statistického úřadu, graf 1, stále potvrzují, že s rostoucím věkem manželů se zvyšuje stabilita manželství. Roku 2008 dosáhlo celkové množství rozvodů 49,6 % a tím překonala prozatím nejvyšší hodnotu 49,3 % z roku 2004.

Průměrná délka trvání manželství při rozvodu činila 12,3 let, stejně jako roku 2007. V porovnání s obdobím na počátku nového století se o jeden rok zvýšila. Nejvíce se rozvádějí mladá manželství. Více než polovina rozvádějících manželů uvádí jako hlavní důvod rozvodu jejich rozdílné povahy, odlišné zájmy a názory. [15, 16]

Graf 2 - Rozvodovost celkem roku 1991 - 2008 a průměrná doba manželství do rozvodu [16]

Důležitost osobního uspokojení potvrzuje i Giddens, který uvádí, že „*stoupající počet rozvodů proto nemusí dokládat hlubokou nespokojenost se samotnou institucí manželství, ale spíše rostoucí snahu o dosažení hodnotného a smysluplného vztahu.*“ (Giddens, 1999 str. 165)

Mezi další příčiny rozvodů ve statistikách Českého statistického úřadu jsou uváděny důvody jako neuvážený sňatek, nevěra, alkoholismus, špatné nakládání jednoho z partnerů, vedoucí často až k odsouzení za trestný čin, dále nezáměr o rodinu a odstěhování se od rodiny. Výjimečně je příčinou sexuální neshoda a zdravotní důvody. [16]

Bohužel mají rozvody nejen pozitivní (úleva od nefunkčního vztahu, nově vzniklá svoboda), ale ve více případech negativní dopady. Zejména pokud jde o děti, tak vliv rozvodů se projevuje podle studií nejen ve zvýšené kriminalitě, chudobě, ale odráží se na duševní pohodě a ovlivňuje jejich budoucí partnerské vztahy. Jak ve své přednášce uvádí, Kane (2001), může se duševní pohoda dětí po rozvodu, kterým se ukončí velké konflikty manželů, dokonce i zlepšit. Ale Amato (2001) zdůrazňuje, že u většiny rozvodů manželství není až tak konfliktní, a proto tyto rozvody na děti mají okamžitý neblahý dopad. S

výsledky výzkumů o špatném vlivu rozvodu na děti polemizuje Kirshenbaumová, která tvrdí, že tyto průzkumy nejsou průkazné. Průzkumy prý nedělají porovnání s podobným vzorkem mladých lidí z úplných rodin. Autorka tvrdí, že: „... *názor, že rozvod musí děti ranit, je mýtus.*“ (Kirshenbaumová, 2009 str. 132) Sama však neprovedla žádný průzkum, lze tedy o pravdivosti jejího názoru značně pochybovat. Autorka také poukazuje na možné po rozvodové vnesení rodinného klidu a děti tak poté mohou vyrůstat v harmoničtějším prostředí. Vychází nejspíš jen ze svých zkušeností z terapií a na problém nepohlíží z dlouhodobého hlediska. [21]

2.5. Vliv kvality partnerského vztahu rodičů na děti

Kvalita partnerského vztahu vlastních rodičů, a jak ji hodnotí dospívající ve věku sedmnáct nebo více let, souvisí s jejich představou a vlastním očekáváním partnerského vztahu. V myšlení dospívajících je často pořád i několik mýtů. Např. dospívající přeceňují důležitost společných zájmů ve vztahu, věří nezávislému rozhodování v manželství, nebo že po narození dítěte se všechno zlepší. [6]

Největší vliv má zkušenost potomka s rozvodem rodičů. Dospívající, kteří tuto zkušenost mají, bývají k hodnotám manželství a trvalého partnerského vztahu často skeptičtí. Adolescenti nerozvedených rodičů věří, že trvalý vztah lze posilovat oboustrannou důvěrou, láskou a stejnými zájmy. Existují také názory odborníků, že rozvod rodičů nemá vliv na samotné hodnocení a názory na manželství, ale pouze se týkal hodnocení rozvodu. Některé dospívající dívky mohou zkušenost s rozvodem rodičů mít jako odstrašující příklad, čeho se v trvalém vztahu vyvarovat a jak nejednat. [2]

V USA byla na dětech z rozvedených manželství uskutečněna dlouholetá studie prokazující však, že přestože má rozvod na děti vliv okamžitý, tak až na začátku dospělosti se jeho důsledky skutečně projeví. Lidé pocházející z rozvedených rodin prodlužují soužití před sňatkem a častěji se rozvádějí v prvních letech manželství. [21]

U dětí se zvyšuje riziko psychických onemocnění, nemocnost všeobecně a stres. Dospělí po zkušenosti s rozvodem, podstupují velké zdravotní a majetkové riziko. Sníží se jejich finanční zázemí a často bývají i znevýhodněni na trhu práce, jejich úspory se sníží.

U rozvedených vzniká dvakrát větší riziko alkoholismu, depresí, psychických poruch a dokonce pokusů o sebevraždu. [21]

Dříve převládal model utváření rodiny s charakteristickým postupem. Na začátku vztahu zamilovanost, pak tzv. chození a následovalo manželství. Od tohoto modelu se pozvolna opouští a stále více přibývá párů, které spolu žijí v dlouhodobém nesezdaném soužití, Teprve později se rozhodnou uzavřít sňatek a impulsem bývá až rozhodnutí mít spolu dítě. Stoupá taky průměrný věk prvního sňatku, V porovnání s dlouhodobého hlediska, byl v roce 1994 průměrný věk uzavření prvního sňatku pro ženy 23,9 let a pro muže 26,2 let. V roce 2007 průměrný věk při prvním sňatku dosahoval 31,2 let pro muže a 28,6 roku pro ženy. [6, 30]

3. OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Dospívání je spojeno s ukončením základní školy a volbou povolání. Toto období, pro každého z nás velmi důležité a zásadní, začíná přibližně 10 až 12 rokem a končí ve 20–22 letech. Za posledních sto let lze také vypočítat převážně v rozvinutých zemích urychlení nástupu dospívání a celkového růstu, v dospělosti jsou pak také naměřovány větší výšky u lidí než dříve. Na přelomu 19. Století dívky začínaly menstruat v průměru v 15–16 letech a v současnosti už mezi 12–13 rokem, tedy asi o 3 roky dříve. I lze pozorovat, že dnešní děti začínají také dospívat dříve po stránce rozumové a možná je u nich i zřejmá sociální emancipace. [1]

Dospívání pak lze charakterizovat z více stran: z biologického, psychologického hlediska a z hlediska sociálního. V období dospívání veškeré změny probíhají v určité vzájemné souvislosti, ale u některých dospívajících můžeme pozorovat již velkou tělesnou vyspělost, a naopak myšlením jsou to ale ještě děti. A někteří mají zase již téměř dospělé myšlení a na druhou stranu tělesně vyzrívají stále dětsky. Například dřívější nástup tělesných změn vyspívání je pro dívky těžší než pozdější dospívání. *„Dříve dospělé dívky mají celkově nižší sebevědomí a sebeúctu, častěji trpí emočními problémy a depresí než dívky, u nichž dochází k tělesným změnám později.“* (Belsky et al., 1991, podle Bealové, 1994). Zřejmě proto, že jsou vlastně první, kdo se musí s proměnou v ženu potýkat a nezbyvá jim než čekat, až se dospívání stane aktuální téměř pro většinu z jejich vrstevníků. [1]

5.1. Fáze dospívání

Vzhledem k tomu, že v dospívání existují dvojí charaktery projevů, odlišujeme dvě navazující stádia. Fáze dospívání je rozdělena konkrétně na fázi pubescence a adolescence. V těchto dvou stádiích se dítě musí během několika let proměnit tělesně, fyziologicky, psychicky i společensky na dospělého člověka. Rozdělení fáze dospívání dle uvedeného způsobu je podle Langmeiera a Křejičkové (2002). Někteří autoři nazývají celé

období dospívání adolescencí a rozdělují ho na adolescenci časnou či ranou, střední a pozdní. [1, 2]

3.1.1. *Fáze pubescence*

Slovo pubescence pochází z latinského pubescere, což je obrůstat chmýřím, dospívat; konkrétně pubes znamená ochlupení v krajině stydké. Průměrně vyvíjející se dívka u sebe nástup takovýchto změn může pozorovat mezi 11–15 rokem a chlapec většinou o rok později. Fáze je dále rozdělena na prepubertu a pubertu. Prepuberta, čili první část puberty, je u dívek asi od 11 do 13 let a projevuje se mírným zrychlením tělesného růstu, objevením prvního ochlupení a dívkám začínají růst prsa. První menstruací je tato část uzavírána. Chlapci tělesné změny pocítují přibližně o rok později a ukončení téměř nepostřehnou. Vlastní puberta, či druhá pubertální část, trvá do navršení reprodukčních schopností a hlavně u dívek je zpravidelněn menses. Puberta je z latinského pubertas a znamená vlastně pohlavní zrání. [1]

3.1.2. *Fáze adolescence*

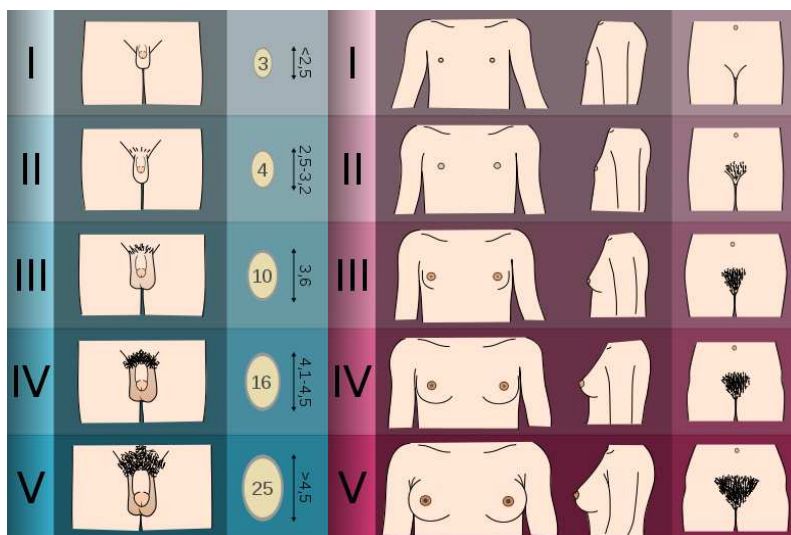
Období zhruba od 15 do 20 až 22 věku je charakteristické postupným dosažením optimální reprodukční zralosti a v její době většina dospívajících dosahuje i své konečné výšky, celkově je ukončen tělesný růst. Jedinci jsou většinou v tomto období označováni jako „mladiství“ či, hlavně pro lékařské vědy, jako „dorost“. Naopak sociologové a psychologové volně označují dospívající jako mládež. Termín slova pochází z latinského slovesa adolescere, což znamená dospívat, mohutnět a dorůstat. Někteří tímto obdobím nazývají celé druhé desetiletí života a to převážně i původně hlavně v Americe (proto možná i překlad slova dospívající do angličtiny je adolescent). [1]

5.2. Obecná charakteristika

5.2.1. Biologické změny

Z biologické stránky je dospívání vymezeno začínajícími prvními známkami pohlavního zrání a ukončováno dosažením optimální reprodukční schopnosti a také završením konečného tělesného růstu. Nejprve se zvýší produkce pohlavních hormonů a tím se zároveň spustí proměna těla. Hormony stimulují růst, funkci nebo proměny mozku, kostí, svalů, kůže, vnitřních a pohlavních orgánů. Období a proces tělesných změn zahrnuje změnu dětského těla na tělo fyzicky dospělého a rozmnožování schopného člověka. Hormony mají také vliv na sexuální vzrušivost a zrání těch částí mozku, jež ovlivňují kvalitu myšlení. [1, 28]

Před pubertou a adolescencí se tělesné odlišnosti mezi chlapci a dívkami omezují pouze na oblast genitálií. V průběhu dospívání se rozvinou rozdíly ve velikosti, tvaru, kompozici a funkci tělesných struktur a systémů. Vyobrazeno přehledně na Tannerově stupnici tělesného vývoje (obrázek 2). Stupnici definuje tělesné měření vývoje založené na vnějších pohlavních znacích. Vzhledem k přirozené odchylce může část jedinců, v závislosti na době nástupu puberty, procházet jednotlivými stádii různě rychle. Stupnici zavedl James Tanner (1. 8. 1920 – 11. 8. 2010), britský pediater. [23]

Obrázek 2 - Růst pohlavních znaků dle Tannerovy stupnice [23]

Jak lze z tabulky 1 vyčíst, tělesné změny u dospívajících začínají nejčastěji již v 11 letech a to pozvolným tempem až k dospělému vzhledu pohlavních znaků, který v průměru nastává již někdy ve věku 15 let.

Tabulka 1 - Zjednodušené popsání vývoje pohlavních znaků dle Tannerovy stupnice [23]

Fáze	Věk	Vývoj pubického ochlupení	Růst prsů u žen	Růst genitálu muže
I	mladší 10 let	bez ochlupení (preadolescentní)	žádné žlázné tělesno	prepubertální malý penis o velikosti 3 centimetry a menší
II	10 – 11 let	trochu dlouhého prachového chmýří s malou pigmentací zejména u kořene	žlázné tělesno je hmatatelné jen v rozsahu dvorce	zvětšování šourku a varlat (kůže šourku se ztenčuje, rudne a rozšiřuje se), délka penisu nezměněna
III	11 – 13 let	chlupy tmavší, hrubší a kudrnaté a rozšiřují se bočně přes stydkou sponu	žláza přesahuje obrys dvorce, objevuje se špičatě kónický prs	zvětšování šourku a penisu hlavně do délky cca 6 centimetrů
IV	13 – 15 let	ochlupení adultní kvality, ale menšího rozsahu než u dospělých jedinců	prs, někdy i velký, jehož dvorec s bradavkou tvoří puchýřkovitý útvar, dvorec je jen málo pigmentován	zvětšování a tmavnutí šourku, dále zvětšování penisu asi do 10 centimetrů, hlavně do šířky
V	více než 15 let	plně adultní ochlupení	definitivní podoba zralého prsu	genitálie dospělé velikosti a tvaru

5.2.2. Psychické změny

Z hlediska psychologického se období dospívání ohlašuje novými silnými sexuálními a pudovými záměry. Také myšlení dospívajících postupně získává podobu myšlení vyspělého. Dospívající prožívají první zamilovanost a může se u nich projevit zvýšená labilita, případně i značná nejistota. Hormonálně podmíněné výkyvy vedou k růstu egocentrismu projevující se také větší uzavřeností. Období dospívání je typické citovou rozkolísaností a lze u mladých pak vyzorovat známky deprese s možnou téměř okamžitou změnou naopak zase na povznesenou náladu. Snadno vybuchuje a reaguje nestále i nepředvídatelně. S tím souvisí i zvýšená únavnost, horší soustředěnost, menší chuť k jídlu či případná nespavost. Po emoční stránce lze tedy říci, že období dospívání a to převážně fáze pubescence je obdobím často nejobtížnějším. [1]

Dospívající postupně dosahují téměř vrcholu všech svých schopností, rychle se osamostatňují a chtějí se nezávislé, podle svého, rozhodovat. Většinou jsou ale ještě na svých rodičích, hlavně ekonomicky, závislí. Často však podléhají vlivu svých vrstevníků a v průběhu tohoto období se můžou navyknout třeba na kouření, ostatní návykové látky a například na hrací automaty. V tomto období navazují první erotické vztahy a není ojedinělý i výskyt duševních poruch. [8]

5.2.3. Sociální změny

Sociální aspekt období dospívání je v rozvinutí jedincových schopností a celé jeho osobnosti. Hlavním úkolem je pak zejména emancipace od přílišné závislosti na rodině, navazování vztahů k vrstevníkům obou pohlaví a hledání své „role“, tedy vlastního postavení ve společnosti. Základní citovou jistotu a útočiště poskytuje dítěti rodina. Prostředí v rodině může mít zásadní vliv právě na představy mladých lidí o vztazích mezi lidmi a to i vztahy partnerské. [26]

Závislost jedinců na rodině se velmi liší a někteří zůstávají až nezdravě závislí na svých rodičích i v dospělosti, což není dobrým předpokladem pro jejich samostatný život a založení vlastní rodiny. Každý se z dosavadních rodinných pout uvolňuje jiným způsobem, někdo mírným a pozvolným, jiní určitou revoltou. Na svých rodičích pak hledají chyby a jsou až nadměrně kritičtí. Podle míry, kterou se dospívající uvolňuje z pout vlastní rodiny, zároveň navozuje nové intenzivní vztahy s vrstevníky. Nejdříve obvykle k jedincům pohlaví stejného a později stále častěji i k vrstevníkům opačného pohlaví. Navazování vrstevnických vztahů má určité postupné fáze. Jako první je to tedy období skupinové, pak individuální až přechodná etapa, následuje tzv. fáze polygamní a poté fáze ustálení a zamilovanosti. Dospívající fázemi procházejí různě, někteří postupně, jiní na přeskáčku a dokonce někdo některé fáze ani nedosáhne. [5, 26]

Významnou součástí jsou u dospívajících také jejich nové pocity a sexuální prožitky ať ve skutečném vztahu nebo jen ve fantazii či někdy při masturbaci. Masturbace je sexuální aktivita, při které se jedinec vzrušuje a sexuálně dráždí až k orgasmu. V základu je označením pro sexuální vzrušování ženských nebo mužských pohlavních orgánů rukou, prováděné samostatně nebo s partnerem či partnerkou. V širším smyslu

značí i jiné formy pohlavního styku bez penetrace (proniknutí). Původ slova není zcela jasný. Pokládají si také konkrétní otázky: Co si o mne ostatní myslí a jak se na mne dívají? Připadám jim hezký/á nebo ne? Také do tohoto období spadá přemýšlení a rozhodování o budoucnosti v osobním a pracovním životě. [8, 11]

6. VZTAHY V DOSPÍVÁNÍ

Abychom mohli dospívajícím položit otázku preference partnerských vztahů, musíme si nejdříve vypsát a přiblížit typy vztahů v dospívání. V tomto období prožívají jedinci mnoho vztahů, svůj vztah k sobě a poté vztahy k ostatním, ať v rodině či ve skupině stejně starých lidí, tak vztahy romantické nebo partnerské.

Formy, potřeby a možnosti navazovat přátelství se mění v průběhu jednotlivých fází života. Doba dospívání, adolescence, je období, ve kterém probíhá přátelství mladých lidí stejného pohlaví nejintenzivněji. Dospívající se stává nezávislým a prochází dramatickými, až těžce prožívanými fyzickými a psychickými změnami. Vyrovnat se musí s erotickými a sexuálními impulsy. Dochází ke změně vztahů a postojů k vlastnímu já a celému okolí vůbec. Dospívání je citlivým obdobím pro nalezení vlastní identity, pro její vytváření, pro potýkání se o ni s okolím a s vlastní osobou. [25]

6.1. Sebepojetí (vztah k sobě samému)

Sebepojetí je v podstatě to, jak jedinec vnímá sám sebe ve vztahu k sobě samému a jak sám sebe hodnotí. Definice sebepojetí podle sociálně-kognitivní psychologie zní: „*souhrn představ a hodnotících soudů, které člověk o sobě chová*“. (Blatný a Plháková, 2003, s. 92). Podrobněji je „*sebepojetí představa o sobě, to, jak jedinec vidí sám sebe; zdůrazněna poznávací složka, na rozdíl od sebeúcty má hodnotící a popisnou dimenzi, zahrnuje i kognitivní mapy; označováno též jako „integrující gyroskop osobnosti“; jeho součástí je sebedůvěra*“. (Hartl a Hartlová, 2000, s. 524)

Autoři dále sebepojetí charakterizují podobně jako postoj třemi aspekty: kognitivním, týkajícím se obsahu sebepojetí a jeho struktury, afektivním, týkajícím se emocionálního vztahu k sobě, tzn. sebehodnocení, a konativním, vyjadřujícím skutečnost, že sebepojetí má motivační funkce a uplatňuje se v seberegulaci chování. Dospívající začíná vnímat sebe samého jako představitele různých rolí ve všelijakých situacích a také zažívá pocitové zmatky s tím spojené. Uvědomuje si své motivy, své vlastní já a také se více

sebehodnotí. Mění se a prohlubuje i vlastní uvažování o sobě samém, o své minulosti, přítomnosti a hlavně budoucnosti. [4]

Jedinec na počátku období dospívání se hodně zaobírá sám sebou a daleko více se porovnává s ostatními a zavrhuje původní vzory. Místo toho hledá pro něj vzory jiné, přitažlivější. Dochází ke změnám typizování sebe sama převážně po stránce sociální a psychologické. Mění se vnímání vlastní tělesnosti a s jasnějším dopadem na identifikaci se skupinou dochází k rozvoji skupinové identity. Významné je nalézání ideálu, jenž bývá nerealistický a během pokusů o přiblížování se mu, dochází k častým opravám směrem k reálně dosažitelné variantě. Součástí vývoje je i výběr budoucí profesní role, více se otevírá i téma genderové a sexuální identity. Gender je z latinského genus, genesis (vyslovuje se anglicky džendr) a používá se k označení kulturně vytvořených rozdílů mezi ženami a muži. Pojem se začal užívat ve společenských vědách v druhé polovině 20. století. [2, 26]

S postupným příchodem adolescence se zvyšuje význam vztahů partnerských, roste potřeba intimity, pozvolna vliv skupinové identity slábne a dochází k odlišení genderových rolí. Dívky se méně definují skrze vlastnosti a jsou více kooperativní, své sebepojetí vymezují víc přes vztahy k lidem a odpovědností a schopností o druhé pečovat. Chlapci jsou více soupeřiví a dominantní. Ve svém sebepojetí zdůrazňují kompetence, své výkony a dosažené sociální pozice. Období adolescence je charakteristické i rozvojem existenciálních potřeb, potřebami intenzivních prožitků, úplných řešení a neodkladností uspokojení. V propojení s tendencí k odmítání zodpovědnosti může jejich uspokojení vést k vyhledávání extrémních zážitků v zájmové, mezilidské i existenciální oblasti. Někdy dochází i k vymezení sebe sama přes tzv. negativní identitu, kdy mladý člověk odmítá role a normy preferované rodinou a společností. Dospívající se pak snaží vymezit přesně naopak. Podkladem pro takové vymezení bývá pocit vlastní nedostatečnosti a nesoulad mezi možnostmi a požadavky. Často nevyhovující rodinné zázemí, nízké sebehodnocení a potřeba dosáhnout alespoň nějaké identity a ocenění i za cenu negativních dopadů. [4, 5, 26]

6.2. Vztahy k ostatním

Z počátku ve světě dospívajících dominují především rodiče, pak sourozenci, spolužáci a přátelé, později i partneři. S věkem se zákonitě mění povaha interakce s okolím. V pubertě působí citová a názorová závislost na autoritách poněkud zpozdile, a tak se s narůstajícím pocitem dospělosti tyto vztahy k autoritám mění. Dospívající požaduje větší autonomii a změnu přístupu. Odpoutává a emancipuje se od rodiny, rozšiřuje a navozuje nové vztahy, které mu začínají nahrazovat jistotu z rodiny. Přípravují dospívajícího na další emoční vztahy v dospělosti. V každé době a společnosti je posloupnost i sekvence rozšiřování vztahů jiná s rozdíly mezi vrstevníky. [6]

Tento příliv potřeby svobody, nezávislosti a samostatnosti vede k dostatku příležitostí ke konfliktům dospívajícího s okolím. Nejen proto, že zpočátku ještě není plně schopen samostatného života, ale i proto, že jej okolí stále bere jako dítě.

6.2.1. Vztahy s rodiči

V rodinných vztazích jde dospívajícím převážně o zrovnoprávnění vlastní pozice a sebeprosazení vůči rodičům. V období adolescence zahrnuje potřebu rodičovské akceptace vlastní osoby a na vrcholu dospívání také nezbytnost podpoření rodiči osobní nezávislosti.

Vnímání rodičů dospívajícími má vliv na jejich sebedůvěru. Vliv je výraznější hlavně v počátku dospívání, ve fázi pubescence. Důležitější je v tomto směru matka než otec, u kterého je jeho vliv zřejmý spíše na chlapce. Pokud jsou rodiče vnímáni jako vstřícní a otevření, citově zainteresovaní, je výzkumy zjišťována u dospívajících větší sebedůvěra. Naopak vnímána, zejména, matka jako emočně chladná způsobuje sebedůvěru nižší. Také byl u dívek zjištěn výrazný vliv na jejich posílení sebedůvěry, zda vnímají **svoji** matku zajímavější se ve smyslu kontroly nad tím, co dcera dělá včetně prosazování určitých požadavků. Dívky také hůře snášejí hádky a konflikty v rodině a cítí se za ně mnohdy zodpovědné. Pokud mají pocit, že rodiče jsou příliš autoritativní, mají nižší sebehodnocení. Chlapci jsou naopak citlivější na kladné chvíle a atmosféru uvnitř rodiny. Stimuluje to jejich pozitivní sebehodnocení a pocit jejich osobní účinnosti a výkonnosti. [6]

Citová vazba s rodiči často ovlivňuje podobu vrstevnických vztahů. Lze při špatných vztazích mezi dospívajícími a rodiči pozorovat větší kvantitu, ne však kvalitu, vrstevnických vztahů. Jistota vazby k rodičům též ovlivňuje velikost důvěry dospívajících k nejlepším přátelům a jejich chování k nim, případnou budoucí podporu v nesnázích. [2]

Na normy a hodnoty svých rodičů již dospívající není tak zcela vázán a někdy je k nim i dokonce kritický, to se postupně stupňuje. Dospívající potřebuje pevné a důsledné vedení od rodičů, ale odlišné od vedení dítěte, mělo by mít dostatek volnosti při rozhodování pod diplomatickým vedením. Potřebuje podporu v hledání základních hodnot a nalezení osobních životních cílů. [28]

Souhrnně tedy kvalita vztahu s rodiči zásadně ovlivňuje u dospívajícího výši jeho sebedůvěry a jeho další vztahy k ostatním, zjednodušeně sociální začlenění. Dřívější názor, že vztahy rodičů a adolescentů jsou samy osobě konfliktní, se nepotvrzuje. [6]

6.2.2. Vztahy s ostatními dospělými

Dospívající mají vztahy i s dalšími dospělými, většinou jde o příbuzné a učitele, popřípadě o jednoho či dva jiné dospělé. Tito dospělí, nemyšleno příbuzný a učitele, jsou tak trochu mimo dění a mimo výzkumy, protože jsou těžko zachytitelní a často trvání vztahu je časově omezené.

Vztah k učitelům je především vztahem k autoritě. Dospívající je zejména neochoten přijímat hotové názory a postoje učitele, chce projevit svůj názor a diskutovat, učitele překvapuje svými zásahy do výuky a může být vnímán jako drzý a provokující. Někdy se dospívající brání a odmítá požadavky učitele negativismem. Cílem provokace bývá přinutit učitele k afektivní reakci a ztrátě sebeovládání. Snížení tak jeho sociální prestiže a prezentované nadřazenosti. Učitel je akceptován jako autorita pouze tehdy, má-li pro dospívající přitažlivost, je-li mu vzorem v nějaké činnosti, osobními vlastnostmi nebo způsobem chování. [7, 8]

Postoj dospívajícího k učitelům je podmíněn také sociálně. Odráží se v něm postoj, hodnoty a názory jeho rodičů, příbuzných a významných přátel, úroveň jejich vyspělosti, dosaženého vzdělání, profesního zařazení i společenský status. Nezanedbatelný je také vliv postojů a hodnot vrstevnických part, zvláště u starších dospívajících. [7,8]

6.2.3. Vztahy se sourozenci

V průběhu adolescence význam vztahů mezi sourozenci se stupňuje a jsou vymezovány celkovou rodinnou atmosférou. Stejně staří sourozenci si jsou blízcí generačně, mají podobné potřeby, zájmy a názory. Činně se účastní na rodinné socializaci a vzájemně se ovlivňují. Dívky mají k sourozencům vztah bližší a také ti, kteří mají sourozence pouze jednoho. Také jsou obvykle zprostředkovatelem neshod s rodiči. Pro minimální rivalitu je vhodný věkový rozdíl mezi sourozenci nižší než rok či naopak čtyři roky a více. Vzhledem k podpoře rodičů se předpokládá, že vnímají svoji pozici nejhůře prostřední sourozenci. [2]

Výzkumy V. Seltzerové roku 1989 zjistily vyšší vliv starších sourozenců na dospívající. Jsou jakousi branou do světa dospělých a naopak. Pokud je dospívající vnímají víc jako členy rodiny než jako stejně staré vrstevníky, má to pozitivní dopad na vliv rodičů. V opačném případě vliv klesá. U mladších sourozenců tento vliv nebyl vypořizován. [2]

Zjednodušeně lze pozorovat, že starší sourozenci bývají obvykle obdivovaným vzorem. Jedinec se nechá někdy více ovlivnit sourozencem než rodičem. Naproti tomu mladší sourozenci bývají dospívajícími vnímáni jako jakýmsi obtížným prvkem. [2]

6.2.4. Vrstevnické skupiny

Za jednu z hlavních hybných sil pubescentního vývoje považuje Říčan (2004, s. 183) vztah k vrstevníkům. Skupina vrstevníků, zvláště školní třída, ale i parta vytvořená kolem zájmů dospívajícího, má stále větší vliv. Veřejné mínění třídy nebo jiné skupiny vrstevníků je teď už tak silné, že jeho odsudek představuje těžkou hrozbu. Kvůli ní pubescent raději riskuje i dost vážný konflikt s rodiči a učiteli. Zvláště tam, kde v rodině chybí solidní citové zázemí, podléhá pubescent vrstevníkům až nebezpečně. Snaží se být za každou cenu populární, nebo aspoň nevybočovat. [13]

V období pubescence, a více adolescence, prudce stoupá význam vztahů s vrstevníky a to převážně na úkor dosud důležitějších vztahů s rodiči. Klesá rodičovský vliv a roste význam vrstevnické skupiny, která se stává pro dospívajícího jeho novým vzorem. Cesta k odpoutání od rodičů vede přes zvýšenou vazbu na vrstevníky. Skupinky

úzce spřátelené mládeže se formují již v pubertálním období a přetrvávají až do počátků adolescence. Jejich cílem je společné vykonávání určitých činností. Tyto skupinky bývají relativně stabilní, uzavřené, selektivní a důvěrné. Od každého člena se očekává přizpůsobení normám a zájmům skupiny. Všechny tyto skupiny se straní dozoru dospělých. Ve skupině se tráví mnoho času, řeší se problémy a plánují společné akce. Charakter aktivity závisí na věku, sexuální zralosti a zájmech členů. [2, 7]

Skupina poskytuje vrstevníkům pocit rovnoprávnosti, uvolnění, volnou výměnu názorů, vzájemné pochopení atd. Tímto způsobem vlastně vytváří cvičné pole, ve kterém si mladí lidé prověřují a cvičí různé formy mezilidské interakce a společenského citu. Nacházejí zde mnoho společných problémů, jsou tolerantní i kritičtí, učí se uplatňovat své názory, dospívají ke kompromisům, podřizovat se, přijímat kritiku atd. Ovládnutí těchto forem posiluje způsobilost soužití ve skupině. [2, 3]

Na počátku jsou skupinky tvořeny jedinci stejného pohlaví. Postupně jde o větší smíšené skupinky tíhnoucí ke společné zábavě. Větší skupiny pak bývají rozdrobeny na menší smíšené části. Dochází tak k hlubšímu vzájemnému poznávání, navozují se první kontakty a lásky. Účast v těchto skupinách má obvykle pozitivní vliv na správný vývoj pubescenta, může však skrývat i velká nebezpečí. [2]

Skupinový život zahrnuje také požadavek konformity. Skupina ovlivňuje chování jejích členů, a to tím víc, jak moc jim na členství záleží. Od ostatní společnosti se skupinová podkultura odlišuje vnějšími znaky (chování, česání, oblékání, způsob existence). Součástí jsou též specifické komunikační vzorce (slovník, hluchost, gestikulace). Ve skutečnosti se jedná o znaky generační příslušnosti. Komunikace adolescentů pozbývá již znaky typické pro pubertu. S vyšší vyspělostí a jistotou se zeslabuje závislost na partě a adolescent se stále více spoléhá na vlastní názor, dovede již lépe vyjádřit svůj nesouhlas, a to doma i ve skupině vrstevníků. [2]

Vzrůstající nezávislost na rodině je přirozeným důsledkem upevnění vlastní identity. Na optimální vývoj působí kladně nejen kontakt s přáteli a skupinou, ale i chvíle ticha. Koncem dospívání dochází rovněž k urovnání a prohloubení vztahu s rodiči. [25]

6.2.5. Přátelské vztahy

V tomto období také pubescent touží po věrném kamarádovi, se kterým by si rozuměl. Pokud ho najde, tráví pak spolu hodně času a dospělí se diví, kolik si toho ti dva mají co povídat. Ty dva ovšem ani ve snu nenapadne, že by mohli říci komukoli z dospělých, o čem si povídají, i kdyby chtěli, nedovedli by to patrně v jiném vztahu vyjádřit. Takové důvěrné přátelství může vydržet řadu let, dokonce celý život. Kromě toho, že má velkou hodnotu samo o sobě, je cenné i jako příprava pro mileneckou a partnerskou důvěrnost. [2]

Dívky mají vztahy bližší a důvěrnější než chlapci, kteří naopak mívají přátelství spíš kolektivní. U dívek je středem vzájemné sdílení pocitů a svěřování. Je ceněna inteligence, důvěra a otevřená komunikace. Jako nejobtížnější se v tomhle směru uvádí věk mezi 14 a 16 rokem, kdy jsou dívky do přátelství nejvíce citově zapojené. U chlapců se vytváří party se společnými zájmy a aktivitami. A v jejich přátelství je ceněn výkon, dovednosti, otevřenost a originalita. [26]

Zřídka se objevuje blízké přátelství mezi chlapcem a dívkou, kdy ten kdo svěřuje své důvěrnosti je většinou chlapec. Významné takové přátelství může být pro ty, kteří mají sourozence jen stejného pohlaví. [2]

6.2.6. Romantické a partnerské vztahy

Základní charakteristikou adolescentních partnerských a romantických vztahů je jejich různorodost a rozmanitost. Někteří začínají s partnerem druhého pohlaví chodit značně brzy, jiní daleko později či až v dospělosti. Také intenzita prožitků se značně u každého liší. Rozdíly jsou i samozřejmě v délce a množství takových to vztahů u dospívajících. Někteří odborníci pojmenování romantický vztah od partnerského odlišují, ale vymezení je dosti nejednoznačné. [6, 13]

Romantickým vztahem se většinou rozumí milostný vztah dvou lidí v počátku, s prvky zamilovanosti a romantičnosti, ať už bude vztah delšího či jen krátkého trvání. První fázi po seznámení obvykle označujeme jako „chození“, anglicky „dating“. Partneři se navzájem poznávají jen na společných schůzkách nebo při činnostech pro oba partnery

převážně zajímavých. Již v této fázi obvykle dochází k intimnímu sblížení a sexuálnímu vztahu. Pro milostné vztahy jsou pak v anglickém jazyce termíny „romantic relationship“ nebo „love relationship“. [6]

Pojem partnerský vztah je používán již pro označení soužití dvou lidí opačného pohlaví. „*Partnerským vztahem povětšinou mladí lidé vnímají takový vztah, do něhož je zakomponován jistý druh sexuální komunikace.*“ (Janiš, 2008) Jde tedy o vztah mezi mužem a ženou, mezi kterými je emocionální vazba. Vztahy se vyvíjí a prochází obdobími, kdy mezi partnery působí přitažlivé či naopak odpudivé síly různé intenzity. [22]

Romantické vztahy a především ty v počátku, se značí tím, že partneři spolu tráví značnou část svého volného času a sdílejí spolu i různé aktivity, koníčky. Základem je i fyzická přitažlivost. Pokud je vztah ukončen a následuje vztah nový, dospívající má nového partnera, zkušenost z předchozího vztahu se může promítat do vztahu následného. Zkušenosti mohou být jak kladné tak i záporné a jedinec pak někdy vstupuje po špatné zkušenosti do nového vztahu s obavami, někdy si vytváří podle svých zkušeností i představy o chování budoucího partnera. V romantickém vztahu se jedinec setkává se specifiky, jakými je například sexuální chování, nevěra, rozchod. Adolescenti se teprve taky s oblastí romantických vztahů seznamují a učí se vycházet s partnerem, reagovat na různé situace a prožitky. Dospívající se ve svých představách o délce trvání a formě partnerského vztahu, charakteru svého budoucího partnera liší. [6]

7. SEXUALITA V OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

V jisté prosté formě je sexuální aktivita už daleko dříve před dospíváním. V období dospívání rychle vzrůstá množství i odlišení těchto aktivit. Závisí na rychlých změnách hormonální hladiny, ale způsoby sexuálního chování souvisí s výchovou, sociálním prostředím a kulturními normami. Vzrůstá výskyt a intenzita masturbace, především u dětí s dřívějším nástupem puberty, zatím bez zájmu o partnera opačného pohlaví. Názory na dobu zahájení heterosexuálních styků jsou různé, brzké styky jsou většinou odsuzovány, ale zájem o opačné pohlaví je podporován. Předmanželský sexuální život je v dnešní době obvyklý a běžný. [1]

Existuje hodně výsledků z výzkumů zjišťujících sexuální aktivitu dospívajících, způsoby a zahájení. Spolehlivost z důvodu tak intimního a citlivého tématu je však pochybná, výzkumy mohou i pouze dokládat, co respondenti pokládají za žádoucí pro jeho okolí či za obdivované. Lze z nich vyvozovat obecné poznatky. Například masturbace je běžně rozšířena a s věkem dospívajícího jedince se zvyšuje. Přibližně 90 % 20letých chlapců má zkušenost s masturbací, dívek se uvádí 40 – 57 %. Přestože masturbace nemá škodlivé následky na pozdější vývoj, někteří mladiství stále pocítují špatné svědomí a také někteří dospělí předpokládají neblahý vliv této aktivity. [1]

S heterosexuálními styky má většina dospívajících první zkušenosti mezi 14. až 16. rokem. Tyto aktivity zahrnují z počátku většinou jen polibky, poté dotýkání, pak následuje lehký petting. Petting je mazlení včetně dráždění erotogenních zón a genitálií bez pohlavního styku, může při něm dojít k orgasmu, tedy vyvrcholení. Postupně se stupňuje a zaměřuje hlavně ke kontaktům v oblasti genitálií. V případě prvního pohlavního styku dřívější průzkumy poukazovaly na jakýsi trend snižování věku u dospívajících. Podle průzkumů uskutečněných po 90. letech se tento trend zastavil a nejčastější věk prvního pohlavního styku u nás je v 17–18 letech (tabulka 2). Časnější zahájení sexuálního života bývá spojeno s kouřením a pitím alkoholu, což je součástí určitého životního stylu. Dospívající častěji začínají žít sexuálním životem bez žádoucího emočního stabilního pouta, povrchně vplují do světa dospělých. Dříve měly dívky první sex spíše se starším partnerem, ale v dnešní době to je dokonce často i s mladším. Předmanželské sexuální zkušenosti jsou stejné u dívek i u chlapců a u současné generace je výjimečné, aby začali

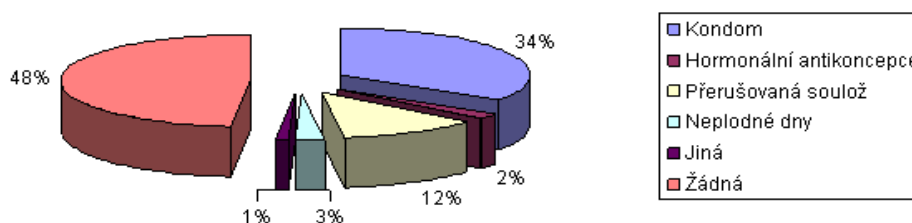

s pohlavním životem až po svatbě. Hlavním motivem pro první pohlavní styk je jen zvědavost a to více u chlapců než u dívek, u kterých přeci jenom hrají roli emoce. Podle průzkumu Weisse a Zvěřiny u nás, z roku 2001, přiznalo první sex s náhodným partnerem více než 30 % chlapců, ale jen 12 % dívek. [1, 2]

Tabulka 2 - Věk při prvním pohlavním styku - průzkum Weisse a zvěřiny z roku 1998 [13]

Věk (v letech)	Muži	Ženy
13 a méně	2,2 %	0,5 %
14	3,1 %	0,8 %
15	5,8 %	5,6 %
16	13,3 %	15,1 %
17	19,7 %	23,1 %
18	22,2 %	23,8 %
19	10,5 %	12,0 %
20 a více	23,2 %	19,3 %

Použití antikoncepce, kondomu nebo hormonální antikoncepce, při prvním pohlavním styku je v západních zemích v 60 – 80 %. U nás jsou výsledky horší. Dle anonymního průzkumu uvedeného ve Sborníku z kongresu v Pardubicích 2004 byl výsledek použití účinné antikoncepce, chránící i před nakažením pohlavní nemoci, při prvním pohlavním styku 34 % (graf 3). Z toho lze vyvozovat nedostatečnou účinnost sexuální výchovy a je zapotřebí tuto situaci, jak nejlépe a vhodně dospívající informovat a připravovat na vhodný sexuální život, již nějakým způsobem radikálně řešit. Nespolehlivé informace z této oblasti ohrožují zdravý psychosexuální vývoj dítěte a jako prevence sexuálně přenosných chorob jsou nedostatečné. [18]

Graf 3 - Výsledek použití antikoncepce 18-19 leté mládeže z roku 2003 [18]

8. SONDA DO PŘEDSTAV SOUČASNÝCH STŘEDOŠKOLÁKŮ

Postoje současných adolescentů studujících střední školu k partnerství, manželství a sexu byly zjišťovány pomocí dotazníkového šetření. Výzkum byl realizován jako primární, kvantitativní, který se počtem respondentů spíše blížil kvalitativnímu. Zdrojem primárních údajů byli respondenti ve věku 15 až 20 let studujících nějakou střední školu. Šetření bylo tedy silně cílené, nebyli oslovováni jiní respondenti. Lze tedy konstatovat, že šlo o úsudkový výběr respondentů, kdy jsou dotazovaní vybíráni na základě úsudku, že jde o typické jednotky pro základní soubor.

8.1. Cíl průzkumu

Cílem průzkumu bylo zjistit přístup dospívajících k prvnímu pohlavnímu styku a v kolika případech využili účinné antikoncepční metody. Vyhodnotit jejich postoj k rodinnému prostředí a názor na manželství. Poukázat na preference typu partnerského vztahu současných středoškoláků a jaké mají představy života, až jim bude 30 let. Nalézt případné spojení mezi jejich představami a rodinným prostředím.

Porovnat výsledky průzkumu s dřívějšími výzkumy o představách adolescentů nebo mladých lidí na partnerské vztahy.

8.2. Metody průzkumu

Primární otázkou pro tento dotazník byla skutečnost, kolik dospívajících z náhodného vzorku mělo pohlavní styk a v kolika letech, zda použili antikoncepci a jakou. Další otázky byly směřovány na jejich názor na manželství, preference budoucího typu soužití a důležitých vlastností partnera. Otázkou, jak si představují svůj život, až jim bude 30 let, byl dotazník završen. Většina otázek byla uzavřeného charakteru s jednou možností

odpovědi. Na čtyři otázky studenti odpovídali vlastními slovy. U jedné otázky bylo patnáct podotázek, na které dospívající odpovídali pomocí posuzovací škály od 1 do 5. Posuzovací škála nám umožnila zjistit míru důležitosti jednotlivé podotázky.

Realizován byl prostřednictvím internetového serveru www.vyplnto.cz, kde byl dotazník vytvořen a poté i vyvěšen. Tento způsob oslovení byl zvolen pro svou anonymitu a vzhledem k intimnímu tématu i pro větší šanci upřímného vyplnění co nejvíce dotazovaných. Dospívající nemuseli mít obavu z prozrazení a třeba rozpoznání autora podle jeho písma. Dotazníkové šetření bylo uskutečněno 2x, v první zkušební verzi a později následně v opravené verzi. Po zkušební verzi byly některé otázky přeformulovány a dotazník byl také o jednu otázku rozšířen.

Zajímavou vlastností serveru [vyplnto.cz](http://www.vyplnto.cz) je to, že před vytvořením dotazníku nového uživatele je nutné, aby tento zájemce o službu vyvěšení dotazníku minimálně 1 hodinu vyplňoval dotazníky ostatních. Při vyplňování cizích dotazníků udělá službu ostatním, navíc se ještě může inspirovat z prací dalších uživatelů a z jejich případných chyb se poučit. Server www.vyplnto.cz navíc umísťuje odkazy dotazníků na své partnerské weby, což zvyšuje pravděpodobnost, že dotazník někdo vyplní. Pro zvýšení počtu respondentů byl navíc odkaz na dotazník ve zkušební verzi rozeslán 240 dospívajícím ve věku 15 – 20 let přes vzkazník na lidé.cz. a v opravené neboli ostré verzi 500 dospívajícím stejného věku. Zároveň bylo přesměrování na vyplnění dotazníku vyvěšeno na serveru facebook.cz na stránkách různých středních škol, například Gymnázia F. X. Šaldy v Liberci, Gymnázia Rokycany, ISS Středokluky, Střední průmyslové školy dopravní a. s. v Praze.

Po skončení sběru informací byly odpovědi i vyhodnoceny. To usnadňuje a napomáhá k celkové analýze daného problému. Celkem byl dotazník složen z 18 otázek. Celý dotazník lze prohlédnout v příloze 1.

Celý výzkum trval od 10. 10. 2011 do 1. 12. 2011 a návratnost dotazníku je na serveru měřena v procentech, dána poměrem zobrazených a vyplněných dotazníků. Jedná se o orientační údaj, který nezapočítává ty oslovené respondenty, kteří ani nezobrazili úvodní text, tedy neklikli na odkaz dotazníku. Zároveň je zjištěna průměrná doba vyplňování dotazníku, tedy jak dlouho trvalo dotazník vyplnit.

8.3. Výsledky průzkumu

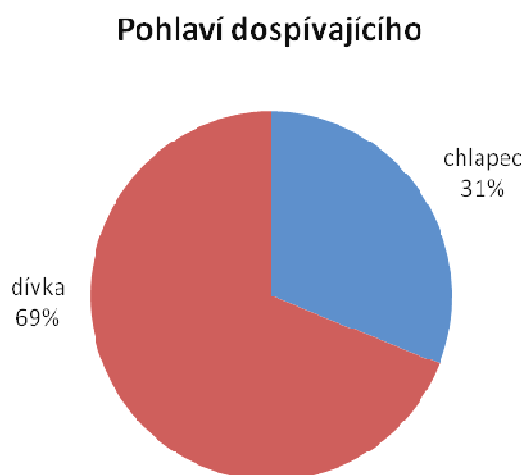
Vzhled dotazníku a struktura otázek je velmi důležitá, ovšem také hodně záleží na tom, jak je dotazník distribuován. Využití serveru vyplnto.cz pro zveřejnění tohoto dotazníku se ukázalo jako ideální volba, která zajistila dostatečný počet respondentů pro objektivní vyhodnocení a vhlad do problému.

Návratnost dotazníku byla 52,2 %. Tedy více jak polovina vyplňovaných respondentů dotazník nakonec celý vyplnila a potvrdila jeho odeslání. Bylo zjištěno, že průměrně trvalo dotazník celý vyplnit 5,26 minut. Návratnost ve zkušební verzi byla nižší, 37,7 % a vyplnění trvalo v průměru 8,40 minut. Dotazník svým opravením získal pro respondenty větší atraktivitu a srozumitelnost. Změna byla provedena u otázky zjišťující počet obyvatel v obci, v které dospívající žije. Původně bylo odpovědí na otázku pouze vesnice nebo město, což se jevilo jako nedostačující a odpovědi byly rozčleněny na konkrétní počty obyvatel v obci. Rozšířením o otázku použité antikoncepce při prvním pohlavním styku, se získalo důležité zjištění zodpovědnosti dospívajících k přístupu zahájení pohlavního života. Zásadní změna a zjednodušení bylo u otázky preferovaných charakterových vlastností partnera. Nejdříve bylo ohodnocení vlastností rozděleno na žebříček od 1 do 15, ale to po zpětných negativních reakcí od studentů, kteří se snažili dotazník vyplnit, se značně zjednodušilo na škálu od 1 do 5, přičemž každá odpověď může mít například 5 bodů (nejdůležitější vlastnost). Odpovědi studentů tak mohou být i porovnány s průzkumem Mladé generace 1997, který byl zaměřen na dosud svobodné mladé lidi ve věku 18–30 let. [10, 19, 29]

8.3.1. Zjištěné demografické údaje

Mezi zjišťovanými demografickými údaji bylo pohlaví dospívajícího, jeho věk, typ střední školy a velikost obce, v které jedinec žije. V celkovém součtu byl dotazník vyplněn 155 studenty, kteří mají přístup na internet. Jak je vidět na grafu 4, chlapců bylo méně než dívek. Konkrétně dívek bylo 107 (69%) a chlapců 48 (31%). I ve zkušební verzi byl dotazník zodpovězen větším množstvím dívek než chlapců. Lze z toho usuzovat potvrzení,

že dívky se spíše orientují na city a emoce, rády se v oblasti vztahů více vyjadřují. Jsou starostlivější, otevřenější, i poctivější a ohleduplnější. Chlapci jsou racionálnější.

Graf 4 – Poměr mezi dívkami a chlapci z celkového počtu

Z tabulky 3 lze vyčíst, že průzkumu se účastnilo nejméně patnáctiletých. Zde se jeví dvě možnosti pro nižší počet. První možností je v současnosti, díky častému odkladu nástupu do první třídy ZŠ, pozdější nástup na SŠ a to v 16 letech. Jako další možnost vyvstává i fakt, že dospívající ve věku 15 let ještě nemusí být tolik zorientován v dané oblasti a otevřeně odpovídat na otázky takového typu.

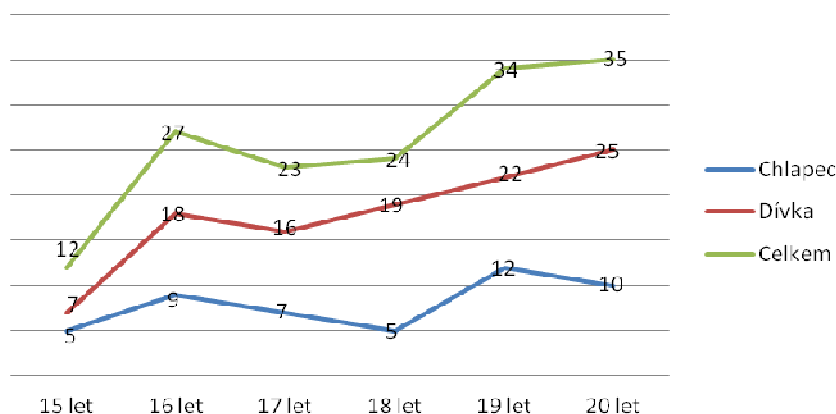
Tabulka 3 - Zastoupení dle věku dospívajícího

Věk dospívajícího	Počet respondentů	Celkem v procentech
15 let	12	8 %
16 let	27	17 %
17 let	23	15 %
18 let	24	15 %
19 let	34	22 %
20 let	35	23 %

Graf 5 pak údaj o největší účasti dospívajících ve věku 19 a 20 let potvrzuje a je z něho zřejmé i nejnižší zastoupení dospívajících patnáctiletých. Co se týče počtu respondentů dívek a chlapců, dotazník byl vyplněn u chlapců v rozmezí 5–10 respondenty

z každé věkové skupiny 15–20 letých, u dívek vyjma patnáctiletých to bylo 16–25 respondentů.

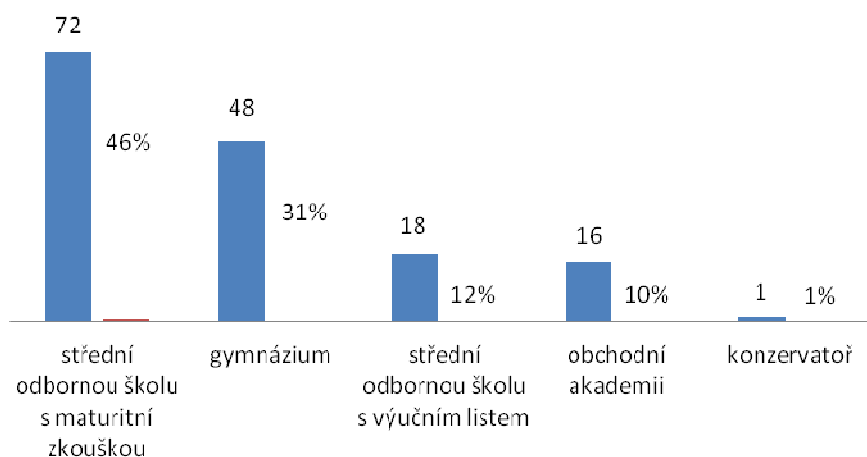
Věkové rozdělení dotazovaných dle pohlaví

Graf 5 - Počet chlapců a dívek z každé věkové skupiny v období dospívání

Nejvíce studentů bylo ze střední odborné školy s maturitní zkouškou a gymnázia. Jsou to i nejrozšířenější typy střední školy v současnosti. 18 dotazovaných studuje střední odbornou školu s výučním listem, 16 obchodní akademii a pouze 1 konzervatoř (graf 6).

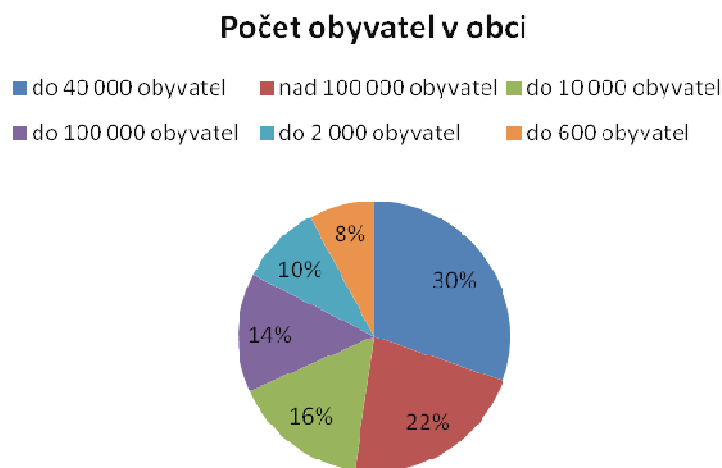
Typ střední školy

Graf 6 - Počet středoškoláku dle typu jejich SŠ

Z grafu 7 je patrné, že nejvíce dotazníků (47) bylo vyplněno studenty bydlícími ve středně velkém městě s počtem obyvatel 10 000 – 40 000, jakými jsou pro představu například města Varnsdorf, Trutnov, Mariánské lázně a Chrudim. 34 studentů bylo

z velkého města s počtem nad 100 tisíc obyvatel, kam řadíme nejen Prahu, ale i České Budějovice, Liberec, Brno a Ostravu. Z menšího města s počtem obyvatel 2 – 10 tisíc, například jako je Železný Brod, Semily, Jilemnice, bylo 25 studentů. Studentů z města typu Jablonec nad Nisou, Děčín, Kladno a Ústí nad Labem, počtem obyvatel mezi 40 – 100 tisíci obyvateli, bylo 22. Zastoupení studentů z malých obcí až vesnic bylo celkem 27.

Graf 7 - Velikost obce v které dospívající bydlí

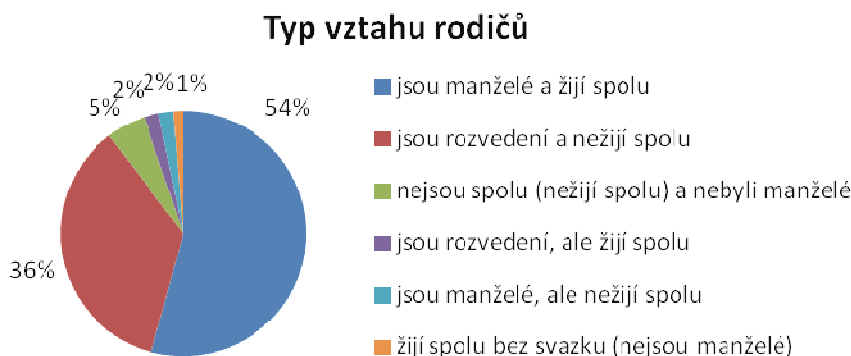
8.3.2. Rodinné prostředí dospívajícího

Jaký mají rodiče vztah a jaké je prostředí v kterém dospívající žije, může vedle celkových norem ve společnosti mít souvislost s představou dospívajícího o budoucím životě a volbě typu soužití, počtu dětí, charakteru partnera.

Víc jak polovina rodičů (84) dotazovaných jsou manželé a žijí spolu, ale 36 % dotazovaných (55) má rodiče rozvedené a spolu nežijící. Což je dosti alarmující, avšak celkem odpovídající hodnota vůči statistickým údajům z roku 2008, kdy počet rozvodů dosáhl 49,6 %. Specifika typu rodičů, kteří nejsou spolu, a nebyli manželé, bylo jen u 5 % (8) dospívajících (graf 8). Což u nadcházející generace nejspíš už nebude až tak výjimečné, ale to podrobně až u výsledků v další kapitole.

Jen u 3 dospívajících se objevil typ soužití rodičů rozvedených, ale žijících spolu. Příčinou mohou být ekonomické důvody, kdy si rodiče nemohou finančně dovolit samostatné bydlení. U dalších 3 respondentů jsou rodiče manželé, ale nežijí spolu. Tuto variantu mohl dospívající volit ovšem i u kladného (partnerského) vztahu rodičů, přičemž

jeden z nich třeba z pracovních důvodů bydlí jinde. Jen u dvou dotazovaných biologické rodiče spolu žijí bez svazku, nejsou manželé.

Graf 8 - Počet zastoupení v procentech a druh vztahu rodičů dospívajícího

Následovala otázka *Moje rodina je...*, na kterou dospívající odpovídali pár slovy. Nejvíce odpovědí bylo typu: *normální, skvělá, malá, velká, dobrá, šťastná, v pohodě, fajn, divná, nic moc, úplná, soudržná*. Také odpovídali, že *klidná; super; spokojená; hodná, ucelená; česká; milá, zábavná, laskavá; fakt super; rozvětvená; zvláštní; zvláštní a jedinečná; vtipná; chápavá; zajímavá; zábavná; harmonická; moje pevné zázemí; výborné zázemí; dokonalost sama; hádavá; neúplná; klidná ochotná, různorodá; velká, složitá; velká, soudržná; spokojená; úplně v pohodě; podpora; silná, fungující; normální, šťastná, typická; v pohodě; čtyřčlenná úplná; pohodová a bezproblémová; 3 členná; Liberální; skvělá, hodná, srandovní; hodně malá; velká; inteligentní; zábavná; jo téměř pohoda; milá, ochotná, pracovitá; příjemná; docela v klidu; přátelská; láskyplná; pohodová; moc hodná, ano; prostě nej; celkem v pohodě; pro mě důležitá; strašně laskavá; šilená, vtipná, nejlepší; výjimečná; milá, zábavná, spolehlivá; pro mě vším; úplná a fajn; zcela normální; zvláštní; v pohodě, celá; rozdělená; spokojená, milující; výborná; naprosto skvělá; rodina šťastná a spokojená; docela fajn; pracovitá; moje; běžná, otevřená; velmi rozsáhlá; zvláštní a neúplná; moje rodina.*

Zajímavé odpovědi: *dobrá, ale často mi nerozumí; skvělá a drží pospolu; velká, celistvá, spokojená; nejlepší, v čem jsem mohl vyrůstat; naštěstí bez mužů; věrná, upřímná, ochránářská; veliká, rozvedená, nestálá; samý sympáček; jiná než ostatní; menší a ohleduplná k ostatním členům; senzační, hádavá, cestovaná; úplně normální jako všechny ostatní; slovní spojení; bláznivá; s chybami, ale báječná; máma.*

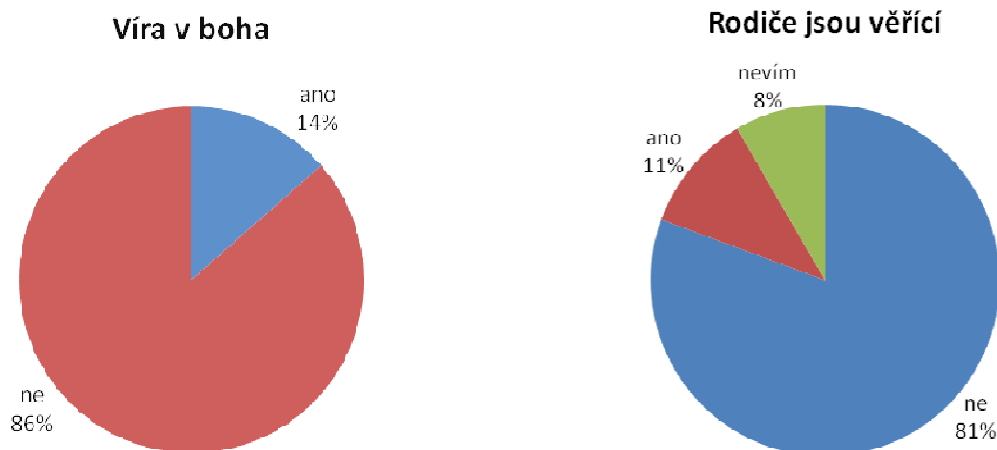

Negativní odpovědi, některé výrazy jsou vulgární, byly: *rozpadlá; na hovno; problematická; nejednotná; není normální; na nic; neharmonická; nestabilní, bez pocitu bezpečí; to nejhorší; debilní; nefunkční; katastrofa; nespokojená; dementní; odcizená, lhostejná, smířená; nesoudržná.*

Další otázkou se zjišťovali členové domácnosti, v které dospívající žije a nalézt k nim případnou souvislost s jeho odpověďmi. Jistá nemilá souvislost byla nalezena u odpovědí pro rodiče rozvedené a dospívající žijící pouze s matkou, v hodně případech takovou rodinu pak dospívající komentovali jako problematickou, nenormální, nejednotnou, na nic či zvláštní. Ve všech případech to byly dívky.

Dále byly dospívajícím položeny otázky jestli věří v boha a jestli rodiče jsou věřící. Po konzultaci se studentem z Gymnázia F.X.Šaldy v Liberci byly odpovědi na tuto otázku položeny pouze ve formě souhlasu a nesouhlasu, respektivě u rodičů nevím. Bylo to z důvodu jednoduchosti a zjištění pouhého faktu jestli je v současnosti u dospívajících nějaká víra v boha ať jsou nebo nejsou katolíci či protestanti.

134 dotazovaných ze 155 je nevěřících a i u jejich rodičů vyšel téměř schodný výsledek. 125 rodičů vybraných dospívajících je nevěřících, u 17 rodičů studenti nevěděli a pouze u 13 zvolili variantu ano (graf 9 a 10). Z čehož jen u 11 z 21 věřících studentů jsou shodně i rodiče věřící, tři věřící odpověděli, že neví zdali rodiče věří v boha.

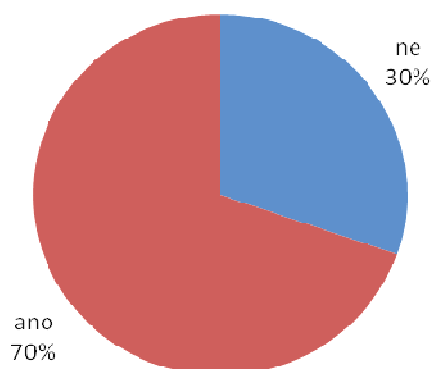

Graf 9 a 10 – Počet věřících dospívajících v boha a zastoupení věřících rodičů

8.3.3. První pohlavní styk

Z celkového počtu odpovídajících studentů, jich 107 mělo pohlavní styk a 48 doposud ne (graf 11). V tabulce 4 je pak výsledek, kolik respondentů z kterého věkového pásma již má nebo nemá za sebou pohlavní styk.

Měl/a jsem již pohlavní styk

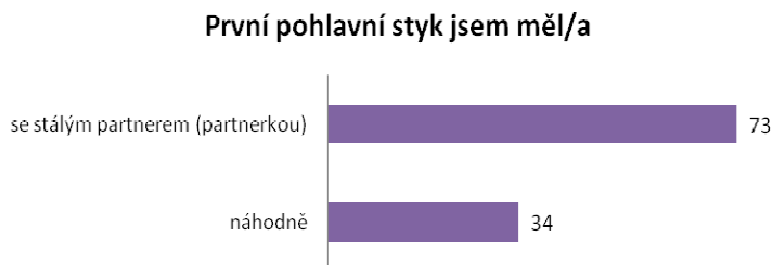
Graf 11 – Zastoupení dospívajících, kteří již měli pohlavní styk

Podle tabulky 4 je zřejmé, že dívky začínají s pohlavním stykem dříve, protože poměr odpovědí ano k celkovému počtu je u nich vyšší. Ovšem překvapivě z celkových sedmi oslovených patnáctiletých dívek ještě zkušenost s pohlavním stykem neměla žádná, u chlapců tohoto věku naopak dva z oslovených pěti ano.

Tabulka 4 – Počet respondentů se zkušeností s pohlavním stykem dle pohlaví a věku

Věk	Dívka		Chlapec	
	Ano	Ne	Ano	Ne
15 let	0	7	2	3
16 let	14	4	4	5
17 let	9	7	4	3
18 let	16	3	2	3
19 let	17	5	8	4
20 let	23	2	8	2

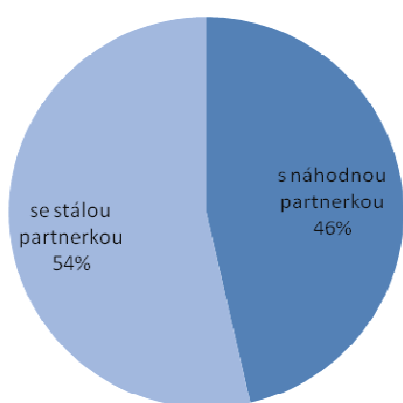
Na grafu 12 jsou zobrazeny počty odpovědí na otázku s kým první pohlavní styk dospívající měl, jestli to bylo s partnerem náhodným nebo stálým. Ve výsledku ze 107 respondentů, kteří první pohlavní styk mají již za sebou, jich 73 mělo se stálým partnerem.

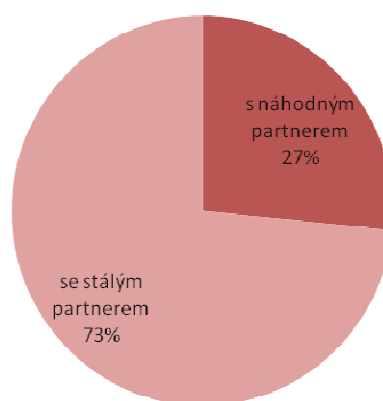
Graf 12 – Počet pohlavních styků s náhodným a se stálým partnerem

Ještě zajímavější je porovnání, prvních pohlavních styků s náhodným nebo stálým partnerem, výsledků u dívek s výsledky u chlapců (graf 13 a 14). Zde se lehce potvrzuje, že chlapci více první pohlavní styk mají ze zvědavosti, protože téměř polovina z nich (13 z 28 chlapců, kteří již první pohlavní styk měli) uvedla náhodně. U dívek byl výsledek uspokojivější, je poznat že u nich převládají city a emoce, zároveň je pro ně i první pohlavní styk více zásadní – ztráta panenství a možnost otěhotnění. Výsledek u nich vypovídal pro 27 % (21 ze 79) styků s náhodným partnerem.

Poměr prvních pohlavních styků, mezi stykem s náhodnou partnerkou a stálou, u chlapců

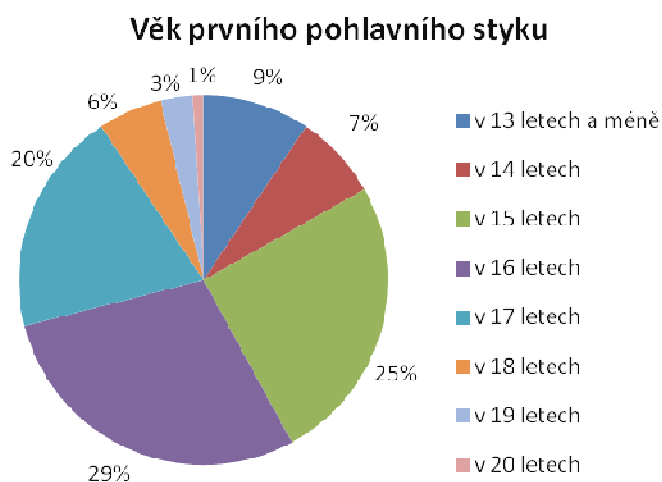

Poměr prvních pohlavních styků, mezi stykem s náhodným partnerem a stálým, u dívek

Graf 13 a 14 – Výsledky, poměr pohlavních styků náhodných a se stálým partnerem/stálou partnerkou u chlapců a dívek, v procentech

Poté byla dospívajícím položena otázka pro zjištění věku respondenta při prvním pohlavním styku. Celkově výsledek vypovídal ve prospěch nejčastějších odpovědí v období mezi 15 – 17 rokem (graf 15). Přičemž v 15 letech uvedlo 26, v 16 letech 31 a v 17 letech 21 dospívajících. Průměr tak ze všech 107 odpovědí vyšel pro věk 15,72. Nepotěšující byly odpovědi u 8 respondentů, kteří uvedli věk 14 let a dokonce v 11 případech věk nižší jak 14 let. Tady se otevírá možnost nepravdivosti a snižování věku pro zajímavost. Rozdíl mezi pohlavím byl zanedbatelný.

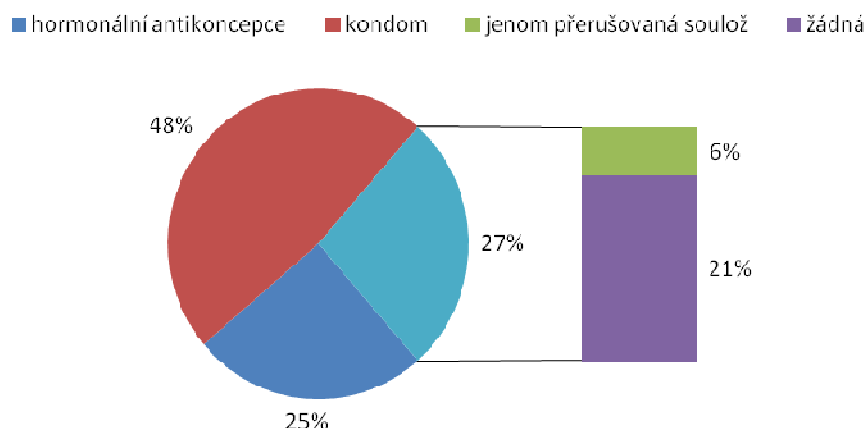

Graf 15 – Porovnání počtu prvního pohlavního styku podle věku respondenta

Na grafu 16 je uvedeno v procentech použití kondomu při prvním pohlavním styku. Bylo to v 51 případech ze 107 a zároveň 14 jich použilo i hormonální antikoncepci. Z toho vyplývá, že téměř každý druhý respondent se chránil nejen proti otěhotnění, ale hlavně i přenosu pohlavních nemocí.

Hormonální antikoncepci bez použití kondomu uvedlo 27 dospívajících a z toho 2 v kombinaci s přerušovanou souloží. 23 respondentů nepoužilo ochranu žádnou a 6 se chránilo pouze přerušovaným stykem, kdy je snaha o ejakulaci semene mimo pochvu dívky.

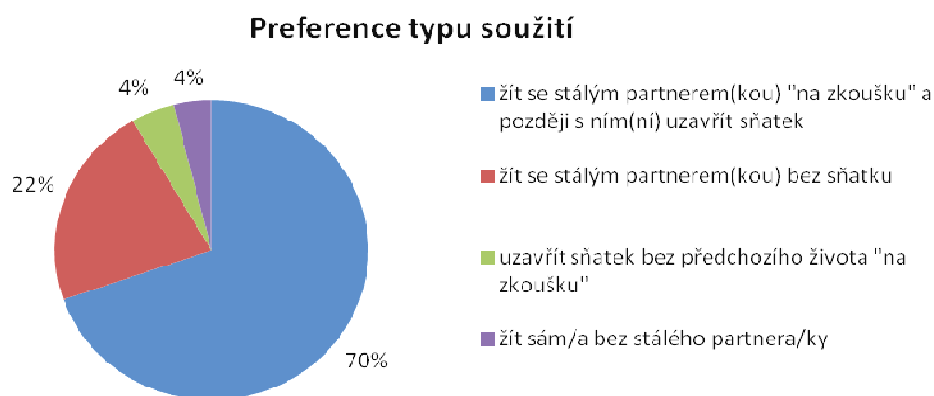
Zastoupení použití antikoncepce při prvním pohlavním styku

Graf 16 – Zastoupení dospívajících, kteří použili při prvním pohlavním styku kondom

8.3.4. Představy o partnerovi, budoucnosti a typu vztahu

Nejvíce respondentů (108) by do budoucna preferovalo žít nejdřív nějaký čas se stálým partnerem bez sňatku a později s ním vstoupit do manželství. 7 jich volilo uzavřít manželství bez předchozího soužití. Ovšem celých 26 % o sňatku vůbec neuvažuje. Z toho 36 dospívajících chce žít se stálým partnerem v nesezdaném soužití a 6 samo bez stálého partnera (graf 17).

Graf 17 – Typ soužití, které považují dospívající za nejlepší

Následovala otázka *Můj (moje) partner/ka hlavně musí mít*, u které adolescenti měli vypsanych 15 vlastností, které měli ohodnit na škále od 1 do 5. Přičemž 1 bylo nejméně a 5

nejvíce důležitá vlastnost. Na obrázku 3 je z výsledků zřejmé, že jako nejdůležitější vlastnost u partnera je pro respondenty inteligence, hned poté tolerantnost a pak zodpovědnost a poctivost. Nejméně je důležité vysokoškolské vzdělání a potom sportovní založení.

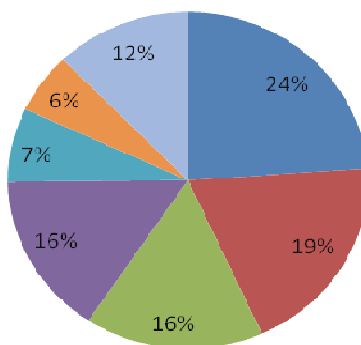
PODOTÁZKA	PRŮMĚR
dobré vychování	3.892
vysokoškolské vzdělání	2.655
dobré finanční a hmotné zabezpečení	3.239
hezký vzhled a vystupování	3.516
sportovní založení	2.95
zodpovědnost a poctivost	4.058
dobrý vztah k dětem	3.71
inteligenci	4.086
ctíživost	3.123
úspěšnost v zaměstnání	3.209
smysl pro rodinný život	3.742
rozhodnost	3.597
osobitost, nekonvenčnost	3.763
tolerantnost	4.072
přizpůsobivost	3.683

Obrázek 3 - Výsledky z hodnocení důležitosti vlastností partnera na pětibodové škále [29]

Respondenti by nejčastěji chtěli mít před trvalým vztahem 5 partnerů/partnerek. Tuto odpověď jich napsalo 37. Více jak polovina (79) uvedla odpověď v rozmezí 1 až 3 partnerů/partnerek. 1 partnera napsalo 30 dospívajících, 2 partnery 24 a 3 partnery 25 dospívajících (graf 18).

Ideální počet partnerů/partnerek před trvalým vztahem

■ 5 ■ 1 ■ 3 ■ 2 ■ 4 ■ 10 ■ ostatní odpovědi: 20, 25, 30, 50, 9999

Graf 18 – Poměr variant odpovědí na ideální počet partnerů před trvalým vztahem

Podle Macka životní spokojenost souvisí s přáním mít partnerský vztah, rodinu, být užitečný, úspěšný a mít společenskou prestiž. [6]

Otázkou *Manželství je....*, se chtěli zjistit názory či pohledy dospívajících na tento typ vztahu. Vedle nejčastějších odpovědí *krásná věc, svazek, blbost, peklo, soužití, závazek, v dnešní době zbytečnost, přežitek, pouto....*, se někteří dospívající zajímavě projeví. Jsou zde uvedeny nejzajímavější příspěvky současně s odpovědí na *moje rodina je...* a s odpovědí na poslední otázku. V odpovědi na poslední otázku se mohli dospívající rozepsat. Měli napsat, jak si představují svůj život, až jim bude 30 let. Jak všichni v tomto věku většinou shodně tvrdí, mají pocit, že toto období je ještě v nedohlednu a v daleké budoucnosti.

„Dnes se už lidé berou spíše proto, aby mohli vlastnit společný majetek a také dědit v případě, že by se tomu druhému něco stalo.“ Chlapec 17 let, student SŠ s maturitou, rodiče jsou rozvedení a žije s matkou a bratrem v obci do 40 000 obyvatel. První pohlavní styk měl náhodně v 15 letech bez použití jakékoliv antikoncepce a před trvalým vztahem by rád měl 30 partnerek. Rád by před uzavřením manželství nejdřív s partnerkou žil „na zkoušku“. Představa jeho života ve 30: „*Děti 2, chci žít podle svých představ a splnit si všechny svoje sny. Za tím si půjdu a udělám pro to všechno. Někde vilu hezky u vody, šťastnou a zabezpečenou rodinku. Co se týče vzdělání, podle mě není důležité, důležitá je přirozená inteligence člověka a umět se chopit každé příležitosti.*“

Manželství je: „*svazek dvou lidí co se mají hodně rádi, nebo by aspoň měli mít*“
Chlapec 17 let, SŠ s maturitou, rodiče rozvedení, žije s otcem a jeho přítelkyní, obec nad 100 tisíc obyvatel. Poprvé sex v 16 letech náhodně, použití hormonální antikoncepce. Před trvalým vztahem by chtěl mít 5 partnerek a než uzavře sňatek, chce s partnerkou nejdříve nějaký čas bydlet. Ve 30 letech by chtěl: „*Mít dobrou, ne moc náročnou práci a být dobře finančně zabezpečen, abych se nemusel starat o to, kde vezmu peníze a nebude mě trápit utratit víc peněz za něco, co chci. Mít někdy časem pěknou ženu a mít s ní aspoň tak dvě děti a zajistit jim skvělou rodinu a dobře je vychovat, aby se dokázali postavit na svoje vlastní nohy a neměli problém s tím, se osamostatnit. Tak bych chtěl mít dobrý vztah s mojí rodinou a i s rodinou budoucí manželky či přítelkyně. Užívat si života a být spokojený a splnit si všechny cíle co sem si dal a pomoci splnit cíle i svojí rodiny.*“

„*Pro mě je manželství zásadní věc, jestliže budu chtít dítě, určitě bych v té době chtěla být už v manželském svazku. Dítě by se mělo narodit do úplné rodiny.*“
Dívka 19 let, gymnázium, bydlí v obci do 100 000 obyvatel, její rodiče jsou manželé a bydlí s nimi, bratr je přes týden na vysokoškolské koleji, první pohlavní styk měla v 17 letech se stálým partnerem, chránila se hormonální antikoncepcí. Chtěla by před sňatkem s přítelem nejdříve žít „na zkoušku“ a mít před trvalým vztahem 5 partnerů. „*Chtěla bych mít ukončené VŠ vzdělání, mít stálou práci, stálého dlouhodobého partnera, popřípadě manžela a ve svých 30 letech bych chtěla mít už jedno dítě. Bydlela bych ráda v domku, ale nelpím na tom, protože celý život žiji v paneláku, takže bych klidně žila v paneláku. Určitě bych chtěla mít auto.*“

„*Manželství – složitá a komplikovaná záležitost. Je to velký závazek a vyžaduje spoustu času, trpělivosti, tolerance a pochopení pro druhého... Lidé by si měli uvědomit rizika a případné důsledky než se vezmou. Ale pokud je vše v pořádku, oba se milují, jeden druhému rozumí a znají se dostatečně dlouho, tak nevidím důvod, proč by to neměli udělat.*“
Chlapec 16 let, SŠ s maturitou, obec do 600 obyvatel, rodiče jsou manželé, bydlí s nimi i se svým bratrem. Sex ještě neměl. Před trvalým soužitím by chtěl mít 3 partnerky, pak žít s partnerkou „na zkoušku“ a poté s ní uzavřít sňatek. Představa života ve 30 letech: „*To je hodně daleko a já se budoucností zatím moc nezabývám... Ale jen tak pro představu, jak bych si to zhruba představoval. Chtěl bych mít stálou práci, která mě bude bavit a za kterou budu dostávat přiměřený plat. Jako zaměstnání bych si představoval nějakého elektrotechnika, nebo spíše počítačového mechanika, a možná i programátora.*“

Případně pracovat v nějaké firmě. Rodinu chci mít prostě jako snad každý jiný, aby byla pohromadě, byli všichni zdraví a měli k sobě kladný vztah. Počet dětí bych si představoval asi jako každý druhý manželský pár, tedy dvě děti, ale samozřejmě bych bral ohledy na manželku a její přání.“

Manželství... „vztah dvou lidí, ve kterém jde hlavně o trpělivost a vzájemné kompromisy.“ Chlapec 16 let, SŠ s maturitou, obec nad 100 000 obyvatel, rodiče nejsou spolu a nikdy nebyli manželé, bydlí s matkou. O rodině napsal, že je „malá“. Pohlavní styk ještě neměl a před soužitím „na zkoušku“ a následným uzavřením manželství by chtěl mít 5 partnerek. V budoucnosti chce: „Mít vzdělání, ideálně vysokoškolské, asi tak jedno dítě a hodnou manželku. Rodinný domek někde na vesnici.“

„Je sice pravda, že mnoho mužů nenalezne v manželství vždy to, v co doufali. Na druhé straně je však pravda, že je tam naštěstí zřídka čeká i to, co si zaslouží. Manželství je vztah.“ 20 let starý chlapec, SŠ s maturitou, bydlí s rodiči, kteří jsou manželé. Jeho rodina je „dobrá“. První pohlavní styk měl se stálou partnerkou v 15 letech a použil kondom. Před sňatkem si chce nejdřív vyzkoušet s partnerkou žít a před trvalým vztahem chce poznat 7 partnerek. Za 10 let: „Žít spokojeně, mít práci a krásnou ženu, krásný děti a mít střechu nad hlavou. Nic víc, nic méně, k životu nepotřebuji.“

„Krásna věc, ale z dnešního pohledu již přežitěk. Obdivuji postarší manželské páry, že to spolu ti lidé vydrželi tak dlouho, ale sebe si na jejich místě neumím představit. Chci najít člověka, se kterým si budu rozumět po všech stránkách a se kterým budu kráčet životem, ale svatbu k tomu nepotřebuji.“ Dívka 18 let, gymnázium, bydlí v obci nad 100 000 obyvatel s rodiči, kteří jsou manželé, s bratrem a babičkou. Její rodina je „nespokojená“. První sex měla náhodně v 16 letech a nepoužila žádnou antikoncepci. Chtěla by žít s partnerem bez sňatku a poznat jen jednoho. „Předně se vrátím k otázce číslo 17 (ideální počet partnerů, které chci mít před trvalým vztahem), která je podle mě irelevantní. Nelze si říci, kolik partnerů chci vystřídat. Střídat nechci, ten pravý může být první ale také padesátý. K otázce č. 18. Ve třiceti doufám budu zdravá, mít alespoň jedno dítě a nějaký ten úspěch v práci.“

„Manželství je hezká věc, pokud je pro oba partnery prioritou.“ 19letý chlapec, SŠ s maturitou, bydlí v obci nad 100 000 obyvatel s rodiči, kteří jsou manželé, a bratrem. O rodině napsal, že je „odcizená“ Pohlavní styk měl v 18 letech se stálou partnerkou, chránili se hormonální antikoncepcí. Chce mít 5 partnerek před trvalým vztahem, pak s partnerkou

nejdřív nějaký čas žít a potom uzavřít sňatek. Ve 30 letech: „*Rád bych už naplno fungoval v mě vysněné práci tak, abych nemusel řešit peníze nebo existenční věci, jako problém. Blízko ke svatbě (první). Což vlastně znamená, že bezdětný; dále v životě ale pak hodně dětí, ideálně 4 nebo 5. A majetek? Byt, auto... já vlastně ani nevím.*“

„*Manželství je svazek dvou lidí, kteří se nadevše milují a mají děti*“ Dívka 16 let studující střední odborné učiliště, bydlí v obci do 10 000 obyvatel, rodiče má rozvedené a bydlí s matkou a jejím přítelem. První sex měla v 16 náhodně a nepoužila žádnou antikoncepci. Jednou se chce vdát, ale až si vyzkouší s partnerem soužití a partnera chce poznat jen jednoho. Za 14 let chce mít „*výuční list, doděláné maturity. Chtěla bych si otevřít vlastní podnik (restauraci, hotel, diskotéku...), dvě děti.*“

8.4. Zajímavé souvislosti u některých představ dospívajícího a jeho rodinného prostředí, víry v boha

„*Manželství je jenom peníze navíc, které člověk dá, aby měl nádhernou svatbu a potom hnusný rozvod. Když se dva mají rádi a milují se tak si myslím, že svatba je zbytečná.*“ Uvedla 20letá dívka, studující SŠ s maturitou, bydlí již s přítelem v obci do 10 000 obyvatel, rodiče má rozvedené a o své rodině napsala, že je „*na nic.*“ První pohlavní styk měla ve 12 letech náhodně, chránili se pouze přerušovanou souloží. Chce žít s trvalým přítelem bez sňatku a před ním mít ideálně 5 partnerů. Její představa života za 10 let: „*Chtěla bych mít stálého přítele a mít krásný dům se zahradou a bez dětí. Založit si vlastní rodinu nehodlám. Byla bych na dítě sama a to bych nezvládla. To radši budu sama.*“

„*O hmotném zabezpečení a naivní představě že partner bude věrný,*“ takový názor má na manželství 19letá dívka, která studuje SŠ s maturitou. Bydlí v obci do 40 000 obyvatel, její rodiče jsou manželé, ale nežijí spolu. Ona žije jen s matkou a její rodina je podle ní „*na hovno.*“ Pohlavní styk měla ve 13 letech náhodně a nijak se nechránila. Přestože nemá k manželství příliš kladný postoj, jednou by se ráda vdala, ale nejdřív chce s partnerem žít „*na zkoušku.*“ Před ním by chtěla poznat třeba až 50 partnerů. Ve 30 letech je její cíl: „*Dobrá práce a chlap co za to stojí, popřípadě 1 dítě.*“

Na manželství pohlíží jako na „*svátost uzavřenou dvěma lidmi před Bohem, nikdo ji nemůže zrušit a jen skrze tuto svátost je požehnán pohlavní styk.*“ Chlapec 20 let, student gymnázia, obec nad 100 000 obyvatel, rodiče jsou manželé, žije s nimi spolu se svým bratrem. Jeho rodina je to „*nejlepší, v čem jsem mohl vyrůstat.*“ On i rodiče jsou věřící a pohlavní styk ještě neměl. Před trvalým vztahem by chtěl mít jednu partnerku a přeje si uzavřít sňatek bez předchozího soužití. Ve 30 letech: „*Pokud je Boží vůle, abych žil v manželství, chtěl bych mít v té době rodinu a děti (asi), na majetku mi nezáleží, ale nechtěl bych žít v hmotné nouzi.*“

„*Krásná věc jak si dokázat lásku, nicméně je to šílená investice peněz a co z toho, že nosíte prstýnek a máte cár papíru. Když se dva milují, nepotřebují svatbu jako důkaz.*“ O manželství napsala 19letá dívka studující SŠ s maturitou, bydlí v obci nad 100 000 obyvatel s matkou, s jejím přítelem a s matky bratrem. Její rodiče nejsou spolu a nikdy nebyli manželé. O své rodině napsala, že je „*s chyby, ale báječná.*“ První pohlavní styk měla v 15 letech se stálým přítelem, použili kondom. Jednou by chtěla žít v trvalém vztahu bez sňatku, ještě předtím mít 20 partnerů. „*Ve třiceti chci mít svůj vlastní salon, ideální by byly dvě děti, nejlépe kluci, s přítelem se nebrat, jen partneři, mít rodinný dům.*“

Podobné představy o budoucím životě má 16letý chlapec ze středního odborného učiliště, bydlí v obci do 2 000 obyvatel, rodiče žijí spolu bez svazku, bydlí s nimi i s bratrem a neteří. Jeho rodina je „*moc hodná.*“ První pohlavní styk měl ve 14 letech se stálou partnerkou, chránil se kondomem. Pod manželstvím vidí „*závazek.*“ Chce jednou žít se stálou partnerkou bez svazku a před ní nejdříve poznat tak 4 partnerky. O své budoucnosti napsal jednoduše: „*Chci se vyučit kuchařem a chci mít 2 děti.*“

8.5. Porovnání výsledků s dřívějšími průzkumy

Pro srovnání, zkušenost s prvním pohlavním stykem dotazovaných v našem průzkumu s jedním průzkumem z roku 2003 (Sborník z kongresu Pardubice 2004) uveřejněném na <http://www.planovanirodiny.cz> a uskutečněném na 1193 studentech SŠ stáří 18 – 19 let., se výsledky celkem shodují. Z dotazovaných jich z dřívějšího průzkumu již mělo první sex za sebou 67 % dotazovaných a v našem případě byl výsledek 69 %.

Ovšem nelze opomenout velikost vzorku, pouze 155 respondentů, a také věk dotazovaných, dotazník vyplňovali také studenti mladší, i ve věku 15 – 17 let. V našem výsledku údaj naznačuje tendenci dřívějšího pohlavního styku respondenta, než bylo u dotazovaných před 8 lety. [18]

V našem případě první sex s náhodným partnerem přiznalo 46 % chlapců a 26 % dívek. Podle průzkumu Weisse a Zvěřiny z roku 2001, přiznalo první sex s náhodným partnerem něco málo přes 30 % chlapců a jen 12 % dívek. U našeho vzorku je výsledek tedy horší a více znepokojující. [2]

Dospívající z nynějšího průzkumu nejčastěji měli první pohlavní styk okolo 15 – 17 roku. V průzkumu Weisse a Zvěřiny nejčastěji respondenti uváděli věk 17 – 18 let a v průzkumu z webových stránek Plánování rodiny je rozmezí také mezi 15 – 17 rokem jako u našich dospívajících (tabulka 5). Přičemž průměr je 16,19 let, tedy o něco vyšší než v našem průzkumu, kde výsledek vyšel 15,72 let. [18, 28]

Tabulka 5 - Rozložení podle věku, kdy k prvnímu pohlavnímu styku došlo v průzkumu z roku 2003 [18]

Věk	14 let	15 let	16 let	17 let	18 let	19 let	dosud ne
Počet celkem	79	167	184	224	94	51	394

V oblasti antikoncepce a použití kondomu, jsou naše výsledky lepší než v průzkumu z roku 2003 (Plánování rodiny), kde kondom použilo jen 34 % dospívajících co již mělo pohlavní styk. U našich dospívajících to byla téměř polovina, 48 %. Výrazný posun je u hormonální antikoncepce, v porovnávaném průzkumu byl výsledek pouze 2 % a v našem případě 25 %. Nevyužití žádné antikoncepce bylo v roce 2003 více jak dvojnásobné, 48 % v porovnání s naším výsledkem 21 %. [18]

V průzkumu Mladé generace 1997 uskutečněném u 18 – 30 letých svobodných lidí se zjišťovalo, nakolik které vlastnosti partnera jsou pro ně důležité. Hodnotili 15 vlastností na pětibodové škále a shodný byl výsledek pro obě pohlaví, kdy nejdůležitější vlastnost vyšla dobrý vztah k dětem, jako druhá zodpovědnost a poctivost, třetí vlastností smysl pro

rodinný život a hned potom tolerantnost. Nejméně důležitou vlastností vyšlo shodně u všech dotazovaných vysokoškolské vzdělání (tabulka 6). [19]

Tabulka 6 - Hodnocení důležitosti vlastností partnera za obě pohlaví, průměr na pětibodové škále (1 = nejméně, 5 = nejvíce důležité) [19]

Vlastnost	Muž	Žena
Dobré vychování	3,83	3,93
Vysokoškolské vzdělání	2,20	2,50
Dobré finanční a hmotné zázemí	3,14	3,57
Hezký vzhled a pěkné vystupování	3,67	3,38
Sportovní založení	2,88	2,82
Zodpovědnost a poctivost	4,09	4,22
Dobrý vztah k dětem	4,20	4,28
Inteligence	3,84	3,94
Ctižádostivost	3,17	3,39
Úspěšnost v zaměstnání	3,27	3,50
Smysl pro rodinný život	4,08	4,18
Rozhodnost	3,50	3,75
Osobitost, nekonvenčnost	3,18	3,30
Tolerantnost	4,06	4,10
Přizpůsobivost	3,70	3,68

V porovnání s výsledky menšího vzorku 155 respondentů, je shodná pouze varianta pro nejméně důležitou vlastnost, vysokoškolské vzdělání a následně sportovní založení. Zatímco v průzkumu Mladé generace preferovali vlastnosti důležité pro společné soužití a výchovu dětí, dospívající v našem dotazníku nejvíce ohodnotili jako důležitou vlastnost inteligenci, následně tolerantnost a pak zodpovědnost a poctivost, která v porovnávaném průzkumu vyšla jako druhá nejdůležitější. [19]

Který typ soužití považují v dnešní době dospívající nejvíce za nejlepší? Náš výsledek vyšel pro 70 % soužití „na zkoušku“ a následnému uzavření sňatku, 4 % plánují uzavřít sňatek bez předchozího soužití a dokonce 22 % o sňatku vůbec neuvažuje, pouze o společném soužití. 4 % uvedli, že plánují žít sami bez stálého partnera. V porovnání s průzkumem Mladé generace nám vychází méně sňatků, v poměru 74 % k 88,8 %. Z těchto údajů jsou téměř shodné výsledky pro soužití před sňatkem na zkoušku, ale sňatek bez předchozího soužití v minulém průzkumu vyšel 20,6 % a v našem jen 4 %. Výsledky pro soužití bez sňatku jsou více jak dvojnásobné (tabulka 7). [19]

Tabulka 7 - Preference způsobu života v průzkumu Mladé generace z roku 1997 [19]

Způsob života	Celkem	Muži	Ženy
<i>Bez stálého partnera</i>	2,2 %	3,8 %	0,6 %
<i>Nesezdané soužití</i>	9,0 %	10,8 %	7,3 %
<i>Na zkoušku – sňatek</i>	68,2 %	66,5 %	69,9 %
<i>Manželství</i>	20,6 %	18,9 %	22,2 %

V porovnání s průzkumem z roku 2003 nelze tak dobře srovnávat, protože zde neměli dospívající možnost volit mezi sňatkem bez předchozího soužití a sňatkem po společném soužití „na zkoušku“ (tabulka 8). Když porovnáme množství voleb pro manželství, v průzkumu Plánování rodiny se pohybuje okolo 60 % a v našem případě je to 74 %. Výsledek nám vyšel tedy více pozitivní. [18]

Tabulka 8 - Volba soužití u dospívajících v průzkumu z roku 2003 [18]

Typ partnerského soužití	Celkem		Dívky		Chlapci	
	počet	%	počet	%	počet	%
manželství	692	58,0	498	68,8	194	41,4
volné spolužití	382	32,0	187	25,8	195	41,6
sám(a), bez partnera	24	2,0	10	1,4	14	3,0
nepřemýšlel(a) jsem o tom	95	8,0	29	4,0	66	14,0

9. ZÁVĚR

Stěžejním cílem této práce bylo zjistit představy dospívajících středoškoláků o partnerských vztazích, lásce a sexualitě. Současně diagnostikovat jejich preference typu soužití. Na základě dotazníku, který mohli vyplnit adolescenti středních škol z celé České republiky, lze vyvozovat současný směr nadcházející generace a zároveň i například možný typ vztahu rodičů v budoucnosti. V oblasti sexuality nevyšel příliš velký věkový posun směrem dolů pro první pohlavní styk. V porovnání s dřívějšími průzkumy je hlavně rozdíl s výběrem partnera pro první sex, tady vzrůstá tendence mít ho s náhodným partnerem. Použití antikoncepce je v současnosti častější a z našeho výzkumu vyplynulo, že každý druhý dospívající při prvním pohlavním styku použil kondom. Ovšem je to stále nedostačující, hlavně i s přihlédnutím na vyšší zastoupení náhodného prvního sexu a hrozby pohlavních nemocí. V tomhle směru jsou pořád jasné rezervy jak informovat a vhodně připravovat adolescenty na sexuální život. Za nevhodné chování však zřejmě nemůže jen neinformovanost, ale i charakterové rysy dospívajících – nezodpovědnost jako povahový rys osobnosti. Někteří adolescenti také rádi vyhledávají nebezpečí a vědomě se nechraní proti pohlavním nemocem. Informovanost tak není vytvořena ve formě postoje.

Byla nalezena i jistá souvislost mezi, dospíváním, preferencí pro typ soužití a jeho rodinným prostředím, typem vztahu jeho rodičů, eventuálně víry v boha. Jiné preference typu soužití měli dospívající, jejichž rodiče byli rozvedení nebo nikdy nebyli sezdáni. Takoví dospívající volili často soužití s budoucím partnerem bez sňatku nebo v pár případech i bez cíle mít v dospělosti děti. Víra v boha byla u dospívajících méně rozšířena a pouze u jednoho respondenta byla natolik jasná, že ovlivnila jeho zavrnutí předmanželského sexu. Preference jeho soužití byla samozřejmě pro sňatek bez předchozího soužití. Podle výsledků z průzkumu jinak vzrůstá tendence nesezdaného soužití ať už jako konečný stav anebo stav před uzavřením sňatku. Stoupá však počet párů, které preferují nesezdané soužití třeba jen z podnětu jednoho z nich.

Z výsledků lze pro praxi navrhnout zaměřit se např. na nenásilně vedené diskuze odborníků se středoškoláky na téma sexuality, antikoncepce a pohlavních nemocí. Zároveň u dospívajících, předně z rozvedených rodin, se snažit vhodným způsobem zvyšovat jejich důvěru v manželství a rodinný život.

10. POUŽITÉ ZDROJE

- [1] LANGMEIER, Josef – LANGMEIER, Miloš – KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie*. 2. vyd. Praha: H & H, 2002. ISBN 80–7319-016–8 (brož.).
- [2] MACEK, Petr. *Adolescence*. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. ISBN 80 7178-747–7 (brož.).
- [3] BLATNÝ, M. – PLHÁKOVÁ, A. *Temperament, inteligence, sebepojetí*. Brno: Psychologický ústav Akademie věd ČR. ISBN 80–86620-05–0.
- [4] HARTL, P. – HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80–7178-303X.
- [5] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80–7178-308–0.
- [6] MACEK, Petr – LACINOVÁ, Lenka. *Vztahy v dospívání*. Vyd. 1. Brno: Barister & Principal, 2006. ISBN 80–7364-034–1 (váz.).
- [7] HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80–7178-888–0.
- [8] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie 1. Dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80–246-0956–8.
- [9] Webové stránky *Pedagogický lexikon* [online] [cit. 2011-05-25]. dostupné na: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogicky_lexikon/S/Sebepojet%C3%AD
- [10] Engelová, V. – *Preference partnerského soužití 15 – 20 letých středoškoláků (výsledky průzkumu)*, 2011. Dostupné online na <http://14785.vyplnto.cz>. [cit. 2011-11-10]
- [11] CAPPONI, Věra – HAJNOVÁ, Růžena – NOVÁK, Tomáš. *Sexuologický slovník*. 1. vyd. Praha: Grada, 1994. 149 s. ISBN 80–7169-115–1.
- [12] HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 311 s. ISBN 80–7178-808–1 (váz.).
- [13] ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: [vývojová psychologie] : přepracované vydání*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2006, c2004. 390 s. ISBN 80–7367-124–7 (váz.).
- [14] SAURET, Marie-Jean. *Freud a nevědomí*. 1. vyd. v nakl. Levné knihy KMa. Praha: Levné knihy, 2006. 66 s. Malá moderní encyklopedie. ISBN 80–7309-330–8 (brož.).

- [15] Webové stránky *Zákon o rodině* [online] dostupné na: <http://zakony.kurzy.cz/94-1963-zakon-o-rodine/> [cit. 2011-06-12]
- [16] Webové stránky *Českého statistického úřadu* [online] dostupné na <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/rozvodovost> [cit. 2011-06-12]
- [17] Webové stránky *Láska* [online] dostupné na <http://www.gify-deny.ic.cz/laska.html> [cit. 2011-10-18]
- [18] Webové stránky Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu [online] dostupné na <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocclanku=2006010622> [cit. 2011-10-10]
- [19] FIALOVÁ, L. – HAMPLOVÁ, D. – KUČERA, M. – VYMĚTALOVÁ, S. *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. Vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 163 s. Studie; sv. 24. ISBN 80–85850-87–7 (brož.).
- [20] GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Vyd. 1. Praha: Argo, 1999. 595 s. ISBN 80–7203-124–4 (váz.).
- [21] KIRSHENBAUM, Mira. *Nevěra: [co dělat, když se objeví někdo další]*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2009. 200 s. ISBN 978–80-251–2197-9 (brož.).
- [22] Webové stránky JANIŠ, K. *Partnerství jako atribut středoškolského života*. [online] 2008. [cit. 2011-09-10] dostupné na: <http://www.planovanirodiny.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2008102601>
- [23] Webové stránky *Tannerova stupnice* [online] dostupné na: http://cs.wikipedia.org/wiki/Tannerova_stupnice [cit. 2011-09-05]
- [24] *Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky: abecední seznam chemických prvků: jazykovědné pojmy: 30 000 hesel*. Litvínov: Dialog. Most, 2002. 412 s. ISBN 80–85843-61–7 (brož.).
- [25] JANOŠOVÁ, Pavlína. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008. 285 s. Psyché. ISBN 978–80-247–2284-9 (brož.).
- [26] OAKLEY, Ann. *Pohlaví, gender a společnost*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2000. 171 s. ISBN 80–7178-403–6 (brož.).
- [27] SOUDKOVÁ, Miluše. *O zdravých vztazích mezi lidmi: přátelství a manželství*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2006. 152 s. ISBN 80–7239-196–8 (brož.).
- [28] LANGMEIER, Josef – KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. 368 s. Psyché. ISBN 80–247-1284–9 (váz.).

- [29] ENGELOVÁ, V. – *Postoje 15–20 letých středoškoláků k partnerství, manželství a sexu (výsledky průzkumu)*, 2011. [online] dostupné na <http://18160.vyplnto.cz>. [cit. 2011-12-01]
- [30] Webové stránky *Českého statistického úřadu* [online] dostupné na <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/snatecnost> [cit. 2011-08-02]
- [31] Webové stránky *Láska a vztahy* [online] dostupné na <http://www.kafe.cz/sex-a-vztahy/laska-vztahy/> [cit. 2011-08-02]

11. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Typický symbol pro lásku [17].....	13
Obrázek 2 - Růst pohlavních znaků dle Tannerovy stupnice [23]	27
Obrázek 3 - Výsledky z hodnocení důležitosti vlastností partnera na pětibodové škále [29]	53

12. SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Zjednodušené popsání vývoje pohlavních znaků dle Tannerovy stupnice [23]	28
Tabulka 2 - Věk při prvním pohlavním styku - průzkum Weisse a zvěřiny z roku 1998 [13]	40
Tabulka 3 - Zastoupení dle věku dospívajícího.....	44
Tabulka 4 - Počet respondentů se zkušeností s pohlavním stykem dle pohlaví a věku	49
Tabulka 5 - Rozložení podle věku, kdy k prvnímu pohlavnímu styku došlo v průzkumu z roku 2003 [18]	59
Tabulka 6 - Hodnocení důležitosti vlastností partnera za obě pohlaví, průměr na pětibodové škále (1 = nejméně, 5 = nejvíce důležité) [19].....	60
Tabulka 7 - Preference způsobu života v průzkumu Mladé generace z roku 1997 [19]	61

Tabulka 8 - Volba soužití u dospívajících v průzkumu z roku 2003 [18]	61
---	----

13. SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Počet manželství uzavíraných v ČR 1995 – 2008 [30].....	15
Graf 2 - Rozvodovost celkem roku 1991 - 2008 a průměrná doba manželství do rozvodu [16]	22
Graf 3 - Výsledek použití antikoncepce 18-19 leté mládeže z roku 2003 [18]	40
Graf 4 - Poměr mezi dívkami a chlapci z celkového počtu	44
Graf 5 - Počet chlapců a dívek z každé věkové skupiny v období dospívání.....	45
Graf 6 - Počet středoškoláku dle typu jejich SŠ	45
Graf 7 - Velikost obce v které dospívající bydlí.....	46
Graf 8 - Počet zastoupení v procentech a druh vztahu rodičů dospívajícího	47
Graf 9 a 10 - Počet věřících dospívajících v boha a zastoupení věřících rodičů.....	48
Graf 11 - Zastoupení dospívajících, kteří již měli pohlavní styk	49
Graf 12 - Počet pohlavních styků s náhodným a se stálým partnerem.....	50
Graf 13 a 14 - Výsledky, poměr pohlavních styků náhodných a se stálým partnerem/stálou partnerkou u chlapců a dívek, v procentech	50
Graf 15 - Porovnání počtu prvního pohlavního styku podle věku respondenta	54
Graf 16 - Zastoupení dospívajících, kteří použili při prním pohlavním styku kondom	52
Graf 17 - Typ soužití, které považují dospívající za nejlepší	52
Graf 18 - Poměr variant odpovědí na ideální počet partnerů před trvalým vztahem	54

14. PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník

POSTOJE 15–20 LETÝCH STŘEDOŠKOLÁKŮ K PARTNERSTVÍ, MANŽELSTVÍ A SEXU

Ráda bych vás – **studenty středních škol ve věku 15 až 20 let** – požádala o vyplnění dotazníku, který použiji pro svou bakalářskou práci. U většiny otázek volíte jednu variantu z uvedených odpovědí, popřípadě napíšete celé kladné číslo. Některé otázky jsou otevřené, na které můžete odpovědět volně dle uvážení. U otázky č. 12 volíte stupeň důležitosti vybraným charakteristikám pro vás "ideálního" partnera od 1 do 5 (1 = nejmíň, 5 = nejvíc důležitý).

1. JSEM

- ☐ dívka   ☐ chlapec

2. VĚK

- ☐ 15   ☐ 16   ☐ 17   ☐ 18   ☐ 19   ☐ 20

3. NAVŠTĚVUJI

- ☐ gymnázium
☐ konzervatoř
☐ střední odbornou školu s maturitní zkouškou
☐ střední odbornou školu s výučním listem
☐ obchodní akademii

4. BYDLÍM

- ☐ ve městě nad 100 000 obyvatel
☐ ve městě do 100 000 obyvatel
☐ ve městě do 40 000 obyvatel
☐ ve městě do 10 000 obyvatel
☐ v obci do 2 000 obyvatel

- ☐ v obci do 600 obyvatel

5. MOJI RODIČE

- ☐ žijí spolu bez svazku (nejsou manželé)
☐ jsou manželé a žijí spolu
☐ jsou manželé, ale nežijí spolu
☐ jsou rozvedení, ale žijí spolu
☐ nejsou spolu (nežijí spolu) a nebyli manželé
☐ jsou rozvedení a nežijí spolu

6. MOJE RODINA JE ..... (definuj 1 - 3 slovy)

7. V DOMÁCNOSTI/TRVALÉM BYDLIŠTI ŽIJÍ..... (napište jmenovitě všechny s kým bydlíte – např. s otcem, matkou a bratrem)

8. VĚŘÍM V BOHA

- ☐ ano ☐ ne

9. RODIČE JSOU VĚŘÍCÍ

- ☐ ano ☐ ne ☐ nevím

10. MĚL/A JSEM JIŽ POHLAVNÍ STYK

- ☐ ano ☐ ne

11. PRVNÍ POHLAVNÍ STYK JSEM MĚL/A

- ☐ se stálým partnerem (partnerkou)
☐ náhodně

12. PRVNÍ POHLAVNÍ STYK JSEM MĚL/A (věk)

13. POUŽITÍ ANTIKONCEPCE PŘI PRVNÍM POHLAVNÍM STYKU

- ☐ kondom
- ☐ hormonální antikoncepce
- ☐ přerušovaná soulož
- ☐ neplodné dny
- ☐ žádná
- ☐ vlastní odpověď:

14. MANŽELSTVÍ JE ..... (dopíšte svůj názor, definici či pohled)

15. PRO SVŮJ ŽIVOT POVAŽUJI ZA NEJLEPŠÍ

- ☐ žít sám/a bez stálého partnera/ky
- ☐ žít se stálým partnerem(kou) bez sňatku
- ☐ žít se stálým partnerem(kou) "na zkoušku" a později s ním(ní) uzavřít sňatek
- ☐ uzavřít sňatek bez předchozího života "na zkoušku"

16. MŮJ (MOJE) PARTNER/KA HLAVNĚ MUSÍ MÍT (1 = nejméně důležité, 5 = nejdůležitější)

dobré vychování	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
vysokoškolské vzdělání	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
dobré finanční a hmotné zázemí	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
hezký vzhled a vystupování	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
sportovní založení	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
zodpovědnost a poctivost	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
dobrý vztah k dětem	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
inteligenci	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
ctižádostivost	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

úspěšnost v zaměstnání	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
smysl pro rodinný život	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
rozhodnost	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
osobitost, nekonvenčnost	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
tolerantnost	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐
přizpůsobivost	1 ☐	2 ☐	3 ☐	4 ☐	5 ☐

17. PŘED TRVALÝM (CELOŽIVOTNÍM) VZTAHEM CHCI IDEÁLNĚ MÍT (VYSTRÍDAT) POČET PARTNERŮ/PARTNEREK

18. PŘEDSTAVA MÉHO ŽIVOTA AŽ MI BUDE 30 (čeho chci dosáhnout a jak bych chtěl/a žít, rodina, děti, majetek apod.)

Moc děkuji za pomoc

